

Γ) ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΟΡΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Γ1. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα φέρει το βάρος των προσαρμογών αλλά και της ενημέρωσης των πελατών. Η μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα απαιτεί:

Μετατροπές των τραπεζικών αρχείων, λογαριασμών, εγγράφων

Αλλαγές στα λογιστικά και μηχανογραφικά συστήματα

Μετατροπή των αυτόματων ταμειολογιστικών μηχανών, των ηλεκτρονικών μεταφορών στα σημεία πώλησης, των συστημάτων phone και home banking, των αυτόματων μηχανών ανταλλαγής ξένων τραπεζογραμματίων

Απαντήσεις σε διευκρινιστικές ερωτήσεις πελατών που αφορούν στη διαδικασία μετάβασης στο ενιαίο νόμισμα και τις επιπτώσεις σε συγκεκριμένες συναλλαγές. Για παράδειγμα ποια θα είναι η τύχη των συμβάσεων δανείων και ιδιαίτερα των στεγαστικών ενυπόθηκων δανείων όσον αφορά το εφαρμοστέο νόμισμα και τις διαφορές που θα προκύψουν με την εισαγωγή του ευρώ; Πώς γίνεται η στρογγυλοποίηση των ποσών που προκύπτουν από τη μετατροπή; Με την εισαγωγή του ευρώ οι διασυννοιακές εντολές πληρωμής μικροποσών θα έχουν το ίδιο κόστος όπως και οι εντός της χώρας εντολές ή θα διατηρηθεί η σημερινή επιβάρυνση που ισχύει με την πολλαπλότητα των νομισμάτων;

Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι καθοριστικός στην πορεία της μετάβασης προς το ενιαίο νόμισμα. Οι ευρωπαίοι πολίτες αναμένουν ότι οι σημαντικότερες αλλαγές αλλά και η ενημέρωσή τους θα προέλθουν από τον τομέα αυτό. Συγκεκριμένα αυτά τα οποία θα πραγματοποιηθούν είναι:

A) μείωση των μετατροπών των πράξεων συναλλάγματος, της ανταλλαγής ξένων τραπεζογραμματίων, των τραπεζικών λογαριασμών σε συνάλλαγμα, των επιτοκίων και απλοποίηση των ταμιακών πράξεων

B) νέα προϊόντα και υπηρεσίες και ιδιαίτερα νέα εργαλεία κάλυψης του συναλλαγματικού κινδύνου

Γ) διπλή αναγραφή των τιμών και προμηθειών

Δ) στρογγυλοποίηση των ποσών από τις μετατροπές των εθνικών νομισμάτων σε ευρώ και αντίστροφα. Οι τράπεζες πρέπει να αποδείξουν ότι η στρογγυλοποίηση δεν θα χρησιμοποιηθεί για αύξηση των κερδών τους και σαν πηγή πληθωριστικών πιέσεων. Οι γενικοί κανόνες τραπεζικής δεοντολογίας πρέπει να εφαρμοσθούν

Ε) οι κεντρικές τράπεζες θα χορηγήσουν δωρεάν λογισμικά προγράμματα για τη μετατροπή των νομισμάτων στις μικρές κύρια τράπεζες. Όλα όμως τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πρέπει να διευκολύνουν με τη σειρά τους τις επιχειρήσεις – πελάτες τους και να παράσχουν ανάλογες υπηρεσίες. Τι είναι όμως ο μετατροπέας (converter, convertisseur) που θα απλουστεύσει μέχρι την 28/2/2002 τις συναλλαγές; Πρόκειται για έναν υπολογιστή με κατάλληλο πρόγραμμα πληροφορικής (software). Η βασική του ιδέα συνίσταται στο εξής: κάθε πληροφορία που αποθηκεύεται στη μνήμη του λαμβάνει τη μορφή ενός ειδικού κωδικού αριθμού. Αυτός ο κωδικός στη συνέχεια, εκφράζεται με έναν αλγόριθμο στο ποσό των μονάδων του εθνικού νομίσματος και του ευρώ. Τον παρομοιάζουν με ένα ηλεκτρονικό θερμόμετρο που μπορεί να δείχνει τη θερμοκρασία, ταυτόχρονα ή μετά από επιλογή, στις κλίμακες Κελσίου και Φαρενάιτ. Υπάρχουν δύο δυνατότητες:

το ποσό εμφανίζεται αυτόματα σε εθνικό νόμισμα και σε ευρώ

το ποσό εμφανίζεται αρχικά σε εθνικό νόμισμα και μετά από τη χρήση πλήκτρου σε ευρώ ή αντίστροφα.

Σε κάθε περίπτωση η δυνατότητα αυτή θα διευκολύνει τους λογιστικούς υπαλλήλους να μην τηρούν δύο ξεχωριστά συστήματα αλλά ένα ενιαίο εκφραζόμενο στο εθνικό νόμισμα και παράλληλα και σε ευρώ

Z) εκτός από την παροχή νέων προϊόντων και υπηρεσιών οι τράπεζες έχουν την κύρια ευθύνη της ενημέρωσης και διαπαιδαγώγησης των πελατών τους, δηλαδή των ιδιωτών και ιδιαίτερα των επιχειρήσεων. Η ενημέρωση αυτή, εκτός από την παροχή προφορικών συμβουλών, αναμένεται ότι θα λάβει μαζικό χαρακτήρα.

Ήδη μερικά μεγάλα τραπεζικά συγκροτήματα χωρών της Ε.Ε., έχουν εκδώσει τα πρώτα ενημερωτικά φυλλάδια. Ένα δείγμα του τι πρόκειται να ακολουθήσει μας το δίνει η αλλαγή του δεκαδικού νομισματικού συστήματος στο Ηνωμένο Βασίλειο τη δεκαετία του 1970. Οι τράπεζες τότε, εκτός από τη διανομή ενημερωτικών εντύπων, είχαν οργανώσει 18.500 συναντήσεις και σεμινάρια για την πληροφόρηση των επιχειρηματικών στελεχών. Με δεδομένη την πολυπλοκότητα των προβλημάτων που προκύπτουν από την εισαγωγή του ευρώ, μπορεί από τώρα να προβλεφθεί ότι θα απαιτηθεί πολλαπλάσια προσπάθεια από ότι χρειάστηκε σε αλλαγές εγχώριων νομισματικών σειρών

H) οι Ευρωπαίοι πολίτες όμως θα δουν και άλλες αλλαγές στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος θα οξύνει τον ανταγωνισμό. Η σύγχρονη τάση για συγχωνεύσεις και ιδιωτικοποιήσεις θα ενταθεί. Η ανάπτυξη των χρηματοπιστωτικών ομίλων θα ενισχυθεί. Θα έχουμε, δηλαδή:

1) μια μεγάλη τράπεζα – μητρική του ομίλου, 2) δορυφορικές μικρές θυγατρικές τράπεζες με μεγάλη εξειδίκευση, 3) ασφαλιστική επιχείρηση, 4) θυγατρικές χρηματοδοτικές εταιρίες και εταιρίες διαχείρισης μέσων πληρωμής.

Ένα άλλο ερώτημα που αφορά χρήστες, τράπεζες και την οικονομία γενικότερα είναι πώς θα κατανεμηθεί το κόστος των αναγκαίων προσαρμογών που αναφέρθηκαν;

Η Τραπεζική Ομοσπονδία της ΕΕ ανεβάζει το κόστος αυτό σε 8,8 δισεκ.ευρώ για όλη την ΕΕ και υποστηρίζει ότι οι λειτουργικές δαπάνες θα αυξηθούν κατά 1,5% έως 2% στη διάρκεια των ετών προετοιμασίας και αναδιοργάνωσης. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις υποστηρίζουν ότι ο υπολογισμός είναι πρόχειρος και υπάρχει υποεκτίμηση. Σε ορισμένες κεντρικές και εμπορικές τράπεζες έχουν συσταθεί ειδικές υπηρεσίες για τη μελέτη του κόστους και το σχεδιασμό των αναγκαίων αλλαγών. Ήδη η CREDIT LYONNAIS, μία από τις μεγαλύτερες τράπεζες της Γαλλίας, εκτιμά ότι η μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα θα της στοιχίσει 228 με 305 εκατομμύρια ευρώ. Με τη γενική αυτή εκτίμηση συμφωνούν και οι άλλες μεγάλες γαλλικές τράπεζες που ανεβάζουν το κόστος στο 2% των γενικών δαπανών στη διάρκεια πολλών ετών. Σύμφωνα με την εταιρία μάρκετινγκ Κομπάς, το κόστος μετάβασης για τις 100 μεγαλύτερες γερμανικές τράπεζες ανέρχεται σε 1,4 δισεκ.ευρώ. Το κόστος αυτό κατανέμεται κατά 50% στις τεχνολογικές αλλαγές, κατά 30% στις προσαρμογές των μέσων πληρωμής και το υπόλοιπο 20% αφορά τους άλλους τομείς, την επιμόρφωση προσωπικού και την ενημέρωση της πελατείας. Οι ευρωκράτες προτείνουν όπως οι μετατροπές γίνουν σταδιακά ώστε το κόστος να κατανεμηθεί σε περισσότερες χρήσεις.

Οι χρήστες των τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών φοβούνται μήπως το κόστος μετακυλιθεί στις προμήθειες και στα επιτόκια. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι το κόστος πρέπει να κατανεμηθεί στις χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, αλλά να καλυφθεί κατά ένα μέρος από ειδικά προγράμματα της ΕΕ όταν αυτό είναι ιδιαίτερα υψηλό (αλλαγές σε HARDWARE & SOFTWARE, σε μηχανήματα συναλλαγών κλπ). Παράλληλα μπορούν να καθιερωθούν ειδικές φοροαπαλλαγές για το κόστος αντικατάστασης. Οι σχετικές επιβαρύνσεις πρέπει να κεφαλοποιηθούν (άυλες παγιοποιήσεις) και η απόσβεσή τους να γίνει σε μία εύλογη χρονική περίοδο. Σχετική είναι και η πρόταση για τη δημιουργία προαιρετικά αφορολόγητου αποθεματικού που θα καλύψει το κόστος μετάβασης.

Ο Χοσέ Λουίς Λεάλ, Πρόεδρος της Ισπανικής Ένωσης Τραπεζών (Asociación Española de Banca, AEB), ζητά από το Κράτος να καλύψει μέρος των δαπανών για την προσαρμογή των τραπεζών στο ενιαίο νόμισμα. Αντίθετα ο Μπραούλιο Μεντέλ, Πρόεδρος της Ισπανικής Συνομοσπονδίας των Ταμειωτηρίων (Confederación Española de Cajas de Ahorros, CECA), υποστηρίζει ότι το κόστος προσαρμογής πρέπει να φέρει αποκλειστικά το πιστωτικό σύστημα το οποίο και θα επωφεληθεί από την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος.

Ο Πρόεδρος της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών Θεόδωρος Καρατζάς υποστηρίζει ότι ένα μεγάλο μέρος από το κόστος θα το φέρουν οι τράπεζες, ενώ το υπόλοιπο θα το φέρει η πελατεία και η κοινωνία γενικότερα. Τέλος, ο Υπουργός Ανάπτυξης Ν. Χριστοδουλάκης, ανέφερε ότι το κόστος μετάβασης θα συμψηφισθεί με τη μείωση του κόστους των επιχειρηματικών μονάδων λόγω εισαγωγής του ευρώ. Η λογική αυτή επικράτησε σε όλη την ΕΕ. Η επιχειρηματική μονάδα φέρει καθ' ολοκληρία το κόστος προσαρμογής.

Γ2) Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ, ΤΙΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΟΓΡΑΜΜΑΤΙΩΝ

Οι κανόνες μετατροπής των νομισμάτων πρέπει να είναι σαφείς. Κάθε τράπεζα, βέβαια, θα ακολουθήσει τη δική της πολιτική. Ο χρήστης πρέπει να έχει την ευχέρεια να συγκρίνει την τιμολογιακή πολιτική κάθε τράπεζας ώστε να επωφεληθεί από τον ανταγωνισμό. Για το λόγο αυτό οι προμήθειες των τραπεζών, πρέπει να καταγράφονται σε φυλλάδια ή να είναι ανηρτημένες σε πίνακες. Για παράδειγμα, η μεγαλύτερη Γερμανική τράπεζα DEUTSCHE BANK A.G. προτίθεται να ακολουθήσει την ακόλουθη πολιτική:

- μετατροπή λογαριασμών χωρίς επιβάρυνση
- εντολή πληρωμής σε άλλο κράτος της ζώνης του ευρώ: μειωμένη επιβάρυνση,
- έκδοση επιταγών και άλλων χρεογράφων: σταθερή προμήθεια, αλλά μειωμένη επιβάρυνση λόγω των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών,
- για το σύνολο των διαδικασιών θα υπάρχει τιμολόγηση σε μάρκα και σε ευρώ για να διασφαλισθεί η μεγαλύτερη δυνατή διαφάνεια,

Στη διάρκεια της συγκυκλοφορίας και πριν την οριστική απόσυρση των εθνικών τραπεζογραμματίων:

- Συνάλλαγμα:
 - για τους μη πελάτες της Τράπεζας: σταθερή προμήθεια,
 - για τους πελάτες: καμία επιβάρυνση
- Επιταγές:
 - Καμία επιβάρυνση διότι οι επιταγές μπορούν να εκδοθούν σε μάρκα ή σε ευρώ
- Καταθέσεις ταμειυτηρίου:
 - Καμία προμήθεια.

Η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Συνεταιριστικών Τραπεζών εκτιμά ότι μπορεί να εφαρμοστεί η ακόλουθη πολιτική:

Ανοιγμα και διαχείριση ενός τραπεζικού λογαριασμού σε ευρώ: καμιά διάκριση ως προς την επιβάρυνση μεταξύ λογαριασμών σε εθνικό νόμισμα ή σε ευρώ.

Μετατροπή μεταξύ ευρώ και εθνικού νομίσματος σε περίπτωση ηλεκτρονικής εντολής πληρωμής: μάλλον δεν δικαιολογείται προμήθεια. Ας αφήσουμε όμως να εφαρμοσθούν οι κανόνες του ανταγωνισμού.

Μετατροπή ενός λογαριασμού ή ενός στεγαστικού δανείου σε ευρώ: καμιά προμήθεια.

Απόσυρση των εθνικών τραπεζογραμματίων και κερμάτων: μικρή προμήθεια.

Απόσυρση τραπεζογραμματίων και κερμάτων άλλων κρατών της ζώνης του ευρώ: προμήθεια που θα καλύπτει όλες τις διοικητικές δαπάνες.

Η ανταλλαγή των εθνικών τραπεζογραμματίων και κερμάτων θα γίνεται με πίστωση τραπεζικού λογαριασμού και όχι με ανταλλαγή με τραπεζογραμμάτια ή κέρματα σε ευρώ. Με τον τρόπο αυτό θα περιορισθεί ο φόρτος εργασίας και οι διοικητικές δαπάνες.

Προμήθειες μέσω πληρωμής και μεταφορές κεφαλαίων

Καταρχήν πρέπει να τονισθεί ότι μετά τον αμετάκλητο καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών οι εθνικές κεντρικές τράπεζες ανταλλάσσουν τα εθνικά τραπεζογραμμάτια της ζώνης του ευρώ δωρεάν. Τέτοια όμως υποχρέωση δεν υπάρχει για τις εμπορικές τράπεζες, οι οποίες πιθανόν να εισπράττουν μία μικρή προμήθεια. Αυτό δικαιολογείται από το κόστος που φέρουν οι πράξεις ανταλλαγής όπως ασφάλιστρα, δαπάνες χρηματοποστολών, κόστος διαλογής και αποθήκευσης και διοικητικές δαπάνες. Θα προκύψουν διαφορετικές περιπτώσεις που πιθανόν να απαιτήσουν διαφορετικές λύσεις όσον αφορά την κατανομή του κόστους μετατροπής:

Μετατροπή των εθνικών νομισματικών μονάδων σε ευρώ στο κράτος μέλος στο οποίο το εθνικό νόμισμα έχει νόμιμη ισχύ.

Μετατροπή του ευρώ σε εθνικές νομισματικές μονάδες σε κράτος μέλος στο οποίο το εθνικό νόμισμα έχει νόμιμη ισχύ.

Μετατροπή εθνικών νομισματικών μονάδων άλλου κράτους μέλους σε ευρώ και αντίστοιχα.

Μετατροπή εθνικών νομισματικών μονάδων ενός κράτους μέλους της ζώνης του ευρώ σε εθνικές νομισματικές μονάδες ενός άλλου κράτους της ζώνης.

Η ευνοϊκότερη από άποψη επιβάρυνσης μεταχείριση των πράξεων μετατροπής στη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου δικαιολογείται από το γεγονός ότι τα εθνικά νομίσματα δεν είναι αυτοτελή, αλλά αποτελούν διαφορετικές εκφάνσεις ενός και του αυτού νομίσματος, του ευρώ.

Σε ένα αριθμό κρατών μελών οι χρήστες θα μπορούν να προμηθευθούν από την τράπεζά τους επιταγές σε ευρώ. Ένα οπτικό ή μαγνητικό χαρακτηριστικό θα καθιστά εμφανές ότι είναι εκπεφρασμένες σε ευρώ. Ωστόσο, πρόβλημα θα υπάρξει εάν το νόμισμα δεν είναι ρητά εκπεφρασμένο. Οι τράπεζες και γενικότερα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα υποστούν ένα σημαντικό κόστος αντλώντας πληροφορίες από τον εκδότη της επιταγής για το εφαρμοστέο νόμισμα. Για το λόγο αυτό είναι ισχυρή η επιχειρηματολογία που οδηγεί στη μεταχείριση τέτοιων επιταγών σαν να έχουν εκδοθεί σε εθνικό νόμισμα.

Από 1/1/1999 είναι δυνατή η έκδοση καρτών πληρωμής συνδεδεμένων με λογαριασμό σε ευρώ. Όμως, θα απαιτηθεί κάποιος χρόνος για την προσαρμογή των τερματικών υποδοχής. Όσον αφορά την τιμολογιακή πολιτική, στην περίπτωση αυτή νομίζουμε ότι θα υπάρξει αρκετή ελάφρυνση για τους χρήστες. Πρώτον δεν θα υπάρχει συναλλαγματικός κίνδυνος και δεύτερο η προμήθεια των τραπεζών πρέπει να είναι μικρότερη της σημερινής.

Θα υπάρξουν επιβαρύνσεις από τις μετατροπές που συνδέονται με μεταφορές τραπεζικών κεφαλαίων; Στην περίπτωση που η μετατροπή πραγματοποιείται από το ευρώ στο εθνικό νόμισμα κράτους μέλους της ΟΝΕ, διότι ο πελάτης δεν έχει λογαριασμό σε ευρώ αλλά μόνο σε εθνικό νόμισμα, οι τράπεζες δεν θα επιβάλουν ειδικά τέλη μετατροπής. Όμως οι μετατροπές αυτές θα επιβαρύνονται με τις συνήθεις τραπεζικές προμήθειες. Αυτή είναι η άποψη της Βελγικής Τραπεζικής Ομοσπονδίας. Αντίθετη άποψη εκφράζουν οι οργανώσεις καταναλωτών. Υποστηρίζουν ότι οι προμήθειες είναι απαράδεκτες αφού πρόκειται για μετατροπές μεταξύ δύο εκφάνσεων του αυτού νομίσματος.

Θα υπάρξουν επιβαρύνσεις από την παροχή χρηματοδοτικών υπηρεσιών σε ευρώ; Μία προσέγγιση επιτρέπει στα χρηματοπιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα να καθορίζουν ελεύθερα τις προμήθειες στα πλαίσια του ανταγωνισμού. Μια άλλη προσέγγιση του θέματος επισημαίνει ότι αφού οι τράπεζες μπορούν να προσφέρουν ή να μη προσφέρουν υπηρεσίες σε ευρώ στη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου δεν θα πρέπει να εφαρμόζουν διακριτική πολιτική σε βάρος των υπηρεσιών σε ευρώ. Οι τραπεζικές ομοσπονδίες, τέλος, υποστηρίζουν ότι επειδή η τεχνική υποδομή και οι συνθήκες της αγοράς δεν θα είναι παντού οι ίδιες, δικαιολογείται η εφαρμογή διαφορετικής τιμολογιακής πολιτικής σε βάρος των χρηματοδοτικών υπηρεσιών σε ευρώ.

Γ3) Ο ΚΩΔΙΚΑΣ ΚΑΛΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Ήδη, στο στρογγυλό τραπέζι για το ευρώ, τον Μάιο του 1997, είχε τεθεί από τους εκπροσώπους των καταναλωτών έντονα το θέμα της δωρεάν μετατροπής από τις τράπεζες των εθνικών νομισματικών μονάδων σε ευρώ και αντίστροφα. Η κυρίαρχη άποψη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήταν ότι δεν θα μπορούσε να εκδοθεί Οδηγία και να υπάρξει καταναγκασμός αλλά το θέμα έπρεπε να αφεθεί να λειτουργήσει με τους κανόνες του ανταγωνισμού. Μετά τις πιέσεις επελέγη μία μέση λύση: να εκδοθεί Σύσταση από την Επιτροπή η οποία όμως δεν έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα. Πράγματι, την 28/4/1998 εκδόθηκε Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (98/286/EC) που αφορά τις τραπεζικές προμήθειες για τη μετατροπή σε ευρώ και με τον τρόπο αυτό προέκυψε ο κώδικας καλής συμπεριφοράς (code of best practice, principes de bonne pratique). Για τα πιστωτικά ιδρύματα που δέχονται να εφαρμόσουν τον κώδικα καλό είναι να αναρτήσουν στα καταστήματα αυτών ένα λογότυπο ή σύμβολο το οποίο να πληροφορεί τους πελάτες ότι η τράπεζα συμμορφώνεται με τις ακόλουθες αρχές του κώδικα:

- Από 1/1/99 δεν θα καταλογίζονται προμήθειες ή άλλες δαπάνες για τις μετατροπές πληρωμών από την εθνική νομισματική μονάδα στο ευρώ ή από το ευρώ στην εθνική νομισματική μονάδα κράτους που μετέχει στην ΟΝΕ. Η σύσταση αυτή ισχύει για την Ελλάδα από 1/1/2001.
- Δωρεάν γίνεται και η μετατροπή τραπεζικών λογαριασμών που εκφράζονται στην εθνική νομισματική μονάδα προς το ευρώ.
- Η ανταλλαγή χωρίς έξοδα για τους δικαιούχους τραπεζικών λογαριασμών των τραπεζογραμματίων και των κερμάτων σε εθνικό νόμισμα έναντι τραπ/τίων και κερμάτων ευρώ σε λογικές ποσότητες και συχνότητες ισχύει μετά την 1/1/2002. Οι τράπεζες καθορίζουν ποιες είναι οι λογικές ποσότητες και ποια η λογική συχνότητα ανταλλαγών στις οποίες δεν θα εισπράττουν προμήθειες.

Για να ελεγχθεί εάν μία τράπεζα σέβεται τον κώδικα καλής συμπεριφοράς πρέπει να παρουσιάζει σε ξεχωριστή στήλη του εντύπου τους συντελεστές μετατροπής και τη σχετική πράξη και σε άλλη στήλη την εισπραττόμενη ή όχι προμήθεια ή άλλα έξοδα. Με τον τρόπο αυτό ο ιδιώτης πελάτης ή η επιχείρηση είναι σε θέση να ελέγχει εάν η πράξη μετατροπής επιβαρύνεται ή όχι με έξοδα. Για την άσπογη πληροφόρηση του πελάτη, οι τράπεζες που αποδέχονται των κώδικα πρέπει να εκδώσουν έναν κώδικα επαγγελματικής συμπεριφοράς που θα είναι προσιτός στους πελάτες. Όσον αφορά τους πολίτες που δεν διαθέτουν τραπεζικό λογαριασμό, οι εθνικές αρχές οφείλουν να υποδείξουν τον τρόπο με τον οποίο να μην επιβαρύνονται όταν ανταλλάσσουν εθνικά τραπεζογραμμάτια ή κέρματα με τραπ/τία και κέρματα ευρώ.

Στις τράπεζες που δεν έχουν αποδεχθεί τον κώδικα συνιστάται να πληροφορούν τους πελάτες τους γραπτώς για τις δαπάνες μετατροπής και να καταχωρούν στις αποδείξεις των συναλλαγών σε ξεχωριστή στήλη αναλυτικά όλα τα έξοδα, προμήθειες και λοιπές δαπάνες που τυχόν εισπράττουν.

Γ4) Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΕΣ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης είχε αποφασίσει όπως οποιεσδήποτε νέες εκδόσεις κρατικών τίτλων γίνουν μετά την 1/1/99 από τα κράτη που μετέχουν στην ΟΝΕ πρέπει να εκφράζονται σε ευρώ. Αρχικά, μόνο το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Γαλλία είχαν επίσημα ανακοινώσει την πρόθεσή τους να μετατρέψουν το παλιό δημόσιο χρέος τους σε ευρώ. Και άλλες χώρες, όπως η Γερμανία, δήλωσαν ότι πιθανόν θα πράξουν το ίδιο. Τελικά, η πλειονότητα των κρατών της ζώνης αποφάσισε να μετατρέψει το μεγαλύτερο μέρος του παλαιού δημόσιου χρέους σε ευρώ.

Με τους δύο ανωτέρω τρόπους δημιουργείται μία τεράστια αγορά κρατικών ευρωομολόγων (Euro government bonds), η οποία αναμένεται να αποτελέσει μία ενιαία αγορά τίτλων στην οποία θα προστεθούν: οι υπάρχουσες σήμερα αγορές ομολόγων του α) ιδιωτικού τομέα σε τοπικό νόμισμα (τράπεζες, επιχειρήσεις, οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, κλπ). Οι εκδόσεις αυτές θα είναι όλες εκφρασμένες σε ευρώ β) του τομέα έκδοσης από ξένους εκτός ΕΕ που δανείζονται κύρια από ευρωπαίους θεσμικούς επενδυτές.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε παρουσιάσει έκθεση σχετικά με την εισαγωγή του ευρώ στις ευρωπαϊκές αγορές. Πρόκειται για την έκθεση της ομάδας εργασίας Long Term Capital Management Group υπό την προεδρία του Αλμπέρτο Τζιοβαννίνι. Στόχος των μεταβολών που επέρχονται με την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος είναι ότι οι αγορές του ευρώ θα χαρακτηρίζονται από διαφάνεια, ρευστότητα και βάθος στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Η μετατροπή σε ευρώ των διαπραγματεύσιμων τίτλων, οι συμβάσεις αγοράς (όπως για παράδειγμα οι συμβάσεις που εφαρμόζονται για τον υπολογισμό των τόκων στις χρονικές περιόδους διακανονισμού και τις εργάσιμες ημέρες), καθώς και οι δείκτες αναφοράς (benchmarks) υπήρξαν μερικά από τα θέματα που συζητήθηκαν. Συνήθως οι ρυθμίσεις για τα θέματα αυτά εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών ή των ίδιων των αγορών.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην ανωτέρω έκθεση για τον τρόπο μετατροπής των εκδόσεων κρατικών ομολόγων σε ευρώ. Προτείνεται η τεχνική bottom – up, δηλαδή η άμεση μετατροπή της συνολικής αξίας των ομολογιακών τίτλων από το εθνικό νόμισμα σε ευρώ. Η ίδια μέθοδος προτείνεται και για τα ομόλογα του ιδιωτικού τομέα. Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή αφού εφαρμοσθεί η τιμή μετατροπής που έχει συμφωνηθεί, το αποτέλεσμα πρέπει να στρογγυλοποιείται προς την πλησιέστερη υποδιαίρεση (cent) του ευρώ. Μια άλλη μέθοδος, που όμως δεν συνιστάται, είναι αυτή του top – down. Πρόκειται για την κατάτμηση των εκδόσεων σε μονάδες με κοινή στρογγυλεμένη ονομαστική αξία. Η τιμή μετατροπής που χρησιμοποιείται για τη μετάβαση από το εθνικό νόμισμα στο ευρώ εφαρμόζεται στην αξία της μονάδας αυτής και ο αριθμός που προκύπτει χρησιμοποιείται για την ανασύσταση της συνολικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων. Όσον αφορά τις συμβάσεις για τον υπολογισμό των δεδουλευμένων τόκων των ομολόγων συνιστάται η μέθοδος που βασίζεται στον ακριβή αριθμό των ημερών του μήνα, κατά τη διάρκεια του οποίου ένας τίτλος απέφερε τόκο και ο αριθμός αυτός διαιρείται με τον ακριβή αριθμό των ημερών του έτους. Είναι δυνατόν, βέβαια, να χρησιμοποιηθούν και άλλες μέθοδοι όπως ο ακριβής αριθμός ημερών 360 σύμφωνα με την οποία οι τόκοι υπολογίζονται με βάση μία περίοδο 360 ημερών. Στη συνέχεια η ομάδα εργασίας προτείνει να ακολουθηθεί για τις εργάσιμες ημέρες η μέθοδος του συστήματος TARGET. Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι οι αγορές θα λειτουργούν όλο το χρόνο με εξαίρεση τα Σαββατοκύριακα και τις ημέρες που είναι κλειστό το σύστημα TARGET. Για τις πληρωμές τοκομεριδίων και το χρόνο διακανονισμού προτείνεται μία ελάχιστη εναρμόνιση αν και η διατήρηση των υφισταμένων σήμερα εθνικών πρακτικών δεν αναμένεται να δημιουργήσει προβλήματα.

Μετά την εισαγωγή του ευρώ, θα ήταν επιθυμητό να δημοσιεύονται οι δείκτες και γενικά όλες οι πληροφορίες οι σχετικές με τα επιτόκια και τις τιμές των ομολόγων. Προκειμένου να αποφευχθεί η συρροή εκδόσεων το ίδιο χρονικό διάστημα και να εξασφαλισθεί η απορροφητικότητα αυτών σε λογική τιμή συνίσταται κάποια μορφή ανεπίσημου συντονισμού μεταξύ των εκδοτριών αρχών ώστε να εξασφαλίζεται ο κατάλληλος συνδυασμός προσφοράς και ζήτησης ομολόγων.

Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα είχε υποβάλει προτάσεις για την επίσημη αγορά repos σε ευρώ. Πρόκειται για συμφωνίες με την κεντρική τράπεζα, με βάση τις οποίες οι φορείς της αγοράς έχουν τη δυνατότητα να πωλούν ή να αγοράζουν ομόλογα και να τα επαναγοράζουν ή να τα επαναπωλούν αργότερα σε καθορισμένη ημερομηνία. Ο στόχος είναι να δημιουργηθεί ένας ενιαίος μηχανισμός που θα λειτουργεί κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο σε όλες τις χώρες της ζώνης του ευρώ.

Σχετικά με τις αγορές μετοχών μπορούν να ισχύσουν τα εξής: α) Από την 1/1/2001 οι μετοχές θα εισάγονται και θα διαπραγματεύονται στο χρηματιστήριο σε ευρώ. Κατά τη μεταβατική περίοδο που προηγείται της κυκλοφορίας τραπεζογραμματίων και κερμάτων σε ευρώ, οι μετατροπές σε εθνικό νόμισμα θα πραγματοποιούνται σε επίπεδο τράπεζας ή χρηματοπιστωτικού ιδρύματος που δραστηριοποιείται στην αγορά για λογαριασμό των πελατών του. Αυτό σημαίνει ότι οι ιδιώτες θα έχουν πάντοτε την ευχέρεια να πωλούν ή να αγοράζουν μετοχές χρησιμοποιώντας εθνικά νομίσματα. Η ημερομηνία για τον επαναπροσδιορισμό της ονομαστικής αξίας σε ευρώ μετοχών εκφρασμένων σε εθνικό νόμισμα θα αποφασισθεί από κάθε εταιρία χωριστά. Η μετατροπή θα μπορούσε να γίνει κατά τη χρονική στιγμή που η εταιρία θα αρχίσει να χρησιμοποιεί το ευρώ στις εσωτερικές λογιστικές της πράξεις.

Μετά την εισαγωγή του ευρώ θα εκλείψει ο συναλλαγματικός κίνδυνος για τις συναλλαγές της ζώνης. Πώς θα αξιολογούνται τότε οι ομολογιακές εκδόσεις των κρατών; Φυσικά με τις υπόλοιπες παραμέτρους που ισχύουν σήμερα. Θα λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές εξελίξεις, η πολιτική και κοινωνική κατάσταση της χώρας και οι ενδείξεις που παρέχουν ορισμένοι οικονομικοί δείκτες, όπως αυτοί που αφορούν το δημόσιο χρέος, το δημοσιονομικό έλλειμμα, τον πληθωρισμό. (Οι αποδόσεις των ομολόγων θα κρίνονται και από τη ρευστότητα (liquidity value) και από τη σπανιότητα μιας έκδοσης (rarity value). Ο πιστωτικός κίνδυνος (credit risk) θα διαφέρει μεταξύ των κρατών της ΟΝΕ και θα εξαρτάται κύρια από το ύψος του υφισταμένου χρέους (outstanding debt) και το ύψος των συναλλαγματικών διαθεσίμων. Οι επενδυτές θα εξακολουθήσουν να κάνουν διάκριση μεταξύ των κρατικών ομολόγων των χωρών της ΟΝΕ ανάλογα με τις εκτιμήσεις τους για την πιστοληπτική ικανότητα κάθε χώρας.

Γ5) Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΣΕ ΕΥΡΩ ΤΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Σύμφωνα με την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Σάντα Μαρία Ντα Φέιρα (19-20/6/2000) η Ελλάδα είναι από την 1η Ιανουαρίου 2001 το δωδέκατο μέλος της ζώνης του ευρώ. Ακολουθώντας την απόφαση του Ε.Σ. της Μαδρίτης είναι υποχρεωμένη να εκδίδει από 1/1/2001 και εξής όλους τους νέους τίτλους του δημοσίου χρέους της σε ευρώ.

Όσον αφορά τη μετατροπή των τίτλων που εκδόθηκαν πριν από την 1/1/2001 υπήρξε σχετική μνεία στο Εθνικό Σχέδιο Μετάβασης στο ευρώ που δημοσιεύθηκε από το ΥΠΕΘΟ τον Ιούλιο του 1998. Νομοθετικά το θέμα ρυθμίστηκε με το άρθρο 8 του Νόμου 2842/27-9-2000 για τη λήψη συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή των Κανονισμών 1103/97, 974/98 και 2866/98 του Συμβουλίου σχετικά με την εισαγωγή του ευρώ.

Σύμφωνα με το ανωτέρω άρθρο:

Την 1η Ιανουαρίου 2001 επανεκφράζονται σε ευρώ με δύο δεκαδικά ψηφία όλοι οι τίτλοι παλαιών εκδόσεων του Ελληνικού Δημοσίου που είναι εκφρασμένοι σε δραχμές και οι οποίοι έχουν εκδοθεί:

α) σε άυλη μορφή στο εσωτερικό υπό τη μορφή Ομολόγων, Ομολογιακών Δανείων και Εντόκων Γραμματίων

β) σε φυσική μορφή και απουλοποιούνται μέχρι και την 31/12/2000.

Η αξία των φυσικών τίτλων που ευρίσκονται σε κυκλοφορία την 1/1/2001 (ονομαστική αξία και αξία τοκομεριδίων) υπολογίζεται σε ευρώ με δύο δεκαδικά ψηφία. Τα δάνεια του Ελληνικού Δημοσίου, που εκφράζονται σε εθνικές νομισματικές μονάδες άλλων κρατών μελών της ζώνης του ευρώ, επανεκφράζονται σε ευρώ εφόσον και οι αντίστοιχες χώρες έχουν επανεκφράσει το χρέος τους σε ευρώ. Άλλες κατηγορίες δανείων του Ελληνικού Δημοσίου που έχουν συναφθεί σε δραχμές μπορούν να επανεκφραστούν σε ευρώ.

Το αποτέλεσμα της επανέκφρασης σε μονάδες ευρώ στρογγυλοποιείται προ το πλησιέστερο λεπτό (σεντ) του ευρώ. Σε περίπτωση που κατά την επανέκφραση προκύπτει ακριβώς το ήμισυ μιας υποδιαίρεσης το ποσό στρογγυλοποιείται στο επόμενο λεπτό του ευρώ.

Κάθε ένδικο μέσο σε σχέση με τις διαφορές που προκύπτουν από την εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων ασκείται εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενός έτους από την επανέκφραση σε ευρώ.

Οι εκδότες χρεογράφων που ανήκουν στον τομέα της Γενικής Κυβέρνησης (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης, Λοιποί Δημόσιοι Οργανισμοί) μπορούν από 1/1/2001 να επανεκφράσουν το χρέος τους σε ευρώ σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για το παλαιό δημόσιο χρέος της Κεντρικής Κυβέρνησης.

Με αποφάσεις του Υπουργού των Οικονομικών και του κατά περίπτωση αρμοδίου Υπουργού ή με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών και του Διοικητού της Τράπεζας της Ελλάδος ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τη μέθοδο επανέκφρασης του Δημοσίου Χρέους σε ευρώ, τη λογιστική εμφάνιση, την εξυπηρέτηση του Δημοσίου Χρέους και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

Σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Μετάβασης στο ευρώ (Ιούλιος 1998) προτείνεται η μέθοδος της άθροισης ομοειδών τίτλων ανά κάτοχο (bottom up). Συγκεκριμένα για κάθε επενδυτή θα λαμβάνεται υπόψη η συνολική αξία των κρατικών τίτλων κάθε έκδοσης που κατέχει και το δραχμικό ποσό αυτής θα μετατρέπεται σε ευρώ. Το αποτέλεσμα της επανέκφρασης στρογγυλοποιείται κατά τα ανωτέρω στο πλησιέστερο λεπτό. Από το άθροισμα των ανά τίτλο επί μέρους αξιών σε ευρώ θα προκύψει η συνολική αξία σε ευρώ για κάθε υφιστάμενη έκδοση του ελληνικού δημοσίου. Τη μετατροπή των τίτλων σε ευρώ θα ακολουθήσει η επανομαστικοποίησή τους (redenomination), σύμφωνα με την οποία η ονομαστική αξία ανά μονάδα τίτλου θα είναι το ένα εκατοστό του ευρώ. Συγχρόνως θα προσδιορισθεί και η ελάχιστη διαπραγματεύσιμη αξία τίτλων, η οποία θα είναι ακέραιο πολλαπλάσιο του ευρώ. Η αξία αυτή ταυτίζεται με την ελάχιστη ονομαστική αξία των νέων κρατικών τίτλων (έντοκα γραμμάτια και ομόλογα) σε ευρώ που θα εκδίδει το Υπουργείο Οικονομικών μετά τη συμμετοχή της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ. Από τη συνολική αξία σε ευρώ της κάθε έκδοσης που θα έχει στην κατοχή του κάθε επενδυτής, το τμήμα που δεν θα καλύπτει την ελάχιστη διαπραγματεύσιμη αξία προβλέπεται να συγκεντρωθεί από τα πιστωτικά ιδρύματα ώστε, μέσω της άθροισης των υπολοίπων αυτών, να δημιουργηθούν διαπραγματεύσιμες αξίες. Στις 13/6/2000 ο Υφυπουργός Οικονομικών Γιώργος Δρυσ παρουσίασε το χρονοδιάγραμμα και ορισμένες άλλες λεπτομέρειες του ανωτέρω σχεδίου. Έμφαση θα δοθεί στις τράπεζες – βασικούς διαπραγματευτές (primary dealers) που συμμετέχουν στις δημοπρασίες κρατικών τίτλων. Θα παρακολουθείται η πρόδοός τους και η προσαρμογή των μηχανογραφικών τους συστημάτων. Πιλοτικές εφαρμογές πραγματοποιούνται στη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου του 2000 ενώ το όλο εγχείρημα τελεί υπό την εποπτεία ομάδας εργασίας (task force) αποτελούμενης από εκπροσώπους του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, της Τράπεζας της Ελλάδος και της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών. Το κρίσιμο Σαββατοκύριακο (changeover week end) της 30 και 31 Δεκεμβρίου οι τράπεζες θα παραμείνουν ανοικτές για τη μετατροπή του δημόσιου χρέους σε ευρώ.

Η ελάχιστη ονομαστική αξία του υφιστάμενου χρέους ορίσθηκε σε ένα λεπτό, ενώ η ελάχιστη ονομαστική αξία του νέου χρέους που θα εκδοθεί από 2/1/2001 και εξής ορίσθηκε σε 1000 ευρώ. Η ελάχιστη διαπραγματεύσιμη αξία του παλαιού χρέους είναι 100 ευρώ. Ημέρες αργίας θα είναι αυτές του συστήματος TARGET. Για τις παλαιές και τις νέες εκδόσεις ομολόγων ο υπολογισμός των τόκων θα γίνεται με βάση τη μέθοδο των πραγματικών ημερών (actual/actual) ενώ για τα έντοκα γραμμάτια του δημοσίου με βάση τη μέθοδο actual/360 (the day – count convention) σύμφωνα με την οποία ο τόκος υπολογίζεται πάνω στον πραγματικό αριθμό των ημερολογιακών ημερών στις οποίες εκτείνεται η

πίστωση αλλά στη βάση ενός έτους 360 ημερών. Η διάρκεια των εντόκων γραμματίων θα υπολογίζεται σε εβδομάδες αντί μηνών. Ο διακανονισμός θα γίνεται για μεν τα κρατικά ομόλογα σε τρεις εργάσιμες ημέρες, για δε τα έντοκα γραμμάτια σε δύο ημέρες.

Στις 2/1/2001 οι τράπεζες δεν θα διενεργήσουν τραπεζικές συναλλαγές προκειμένου να ολοκληρώσουν τις ενδοτραπεζικές τους πράξεις. Την ίδια ημέρα οι τράπεζες θα είναι κλειστές για το κοινό.

Ανώνυμες Εταιρίες

Σύμφωνα με το άρθρο 12 του Νόμου 2842/27-9-2000 η μετατροπή μέσω της αύξησης ή μείωσης του μετοχικού κεφαλαίου για τις ανάγκες της επανέκφρασης σε ευρώ γίνεται με τροποποίηση των σχετικών άρθρων του Καταστατικού της Ανώνυμης Εταιρίας που αποφασίζεται από τη Γενική Συνέλευση σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 29 παρ.1 και 2 και 31 παρ. 2 του κωδικοποιημένου Νόμου 2190/1920 περί Ανωνύμων Εταιριών. Στην περίπτωση αυτή δεν λαμβάνεται υπόψη κάθε αντίθετη διάταξη του Καταστατικού της ΑΕ ούτε εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 4 παρ.3,4,5 και 13 παρ.8 του Νόμου 2190/1920. Η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου πραγματοποιείται με κεφαλαιοποίηση αποθεματικών ή και με καταβολή μετρητών. Το ποσό που αντιστοιχεί στη μείωση του μετοχικού κεφαλαίου άγεται υποχρεωτικά σε ειδικό αποθεματικό με τίτλο «Διαφορά από μετατροπή μετοχικού κεφαλαίου σε ευρώ» και κεφαλαιοποιείται σε μελλοντική αύξηση του εν λόγω κεφαλαίου.

Οι υφιστάμενες κατά την έναρξη ισχύος του νόμου εταιρίες μπορούν να εκφράσουν το μετοχικό τους κεφάλαιο και την ονομαστική αξία της μετοχής τους και σε ευρώ. Οι ανώνυμες εταιρίες που θα συσταθούν από 1/1/2001 έως 31/12/2001 μπορούν να ορίσουν το μετοχικό τους κεφάλαιο και την ονομαστική αξία της μετοχής τους και σε ευρώ. Από 1/1/2002 για την έγκριση τροποποίησης του καταστατικού ανώνυμης εταιρίας απαιτείται όπως το μετοχικό κεφάλαιο και η ονομαστική αξία των μετοχών της να έχουν μετατραπεί σε ευρώ. Οι υφιστάμενες κατά την 1/1/2002 ανώνυμες εταιρίες αναπροσαρμόζουν μέχρι 31/12/2003 την ονομαστική αξία της μετοχής τους σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 14 του Κωδ.Νόμου 2190/1920 που ορίζει κατώτατο όριο ονομαστικής αξίας μετοχής, την απαγόρευση έκδοσης μετοχών σε τιμή κατώτερα του αρτίου και την έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο οπότε η προκύπτουσα διαφορά δεν δύναται να διατεθεί για πληρωμή μερισμάτων ή ποσοστών.

Εταιρίες Περιορισμένης Ευθύνης (ΕΠΕ)

Το κεφάλαιο της ΕΠΕ δεν δύναται να είναι κατώτερο των 18.000 ευρώ. Οι υφιστάμενες εταιρίες που έχουν κεφάλαιο κατώτερο των 18.000 ευρώ υποχρεούνται να αυξήσουν το κεφάλαιό τους μέχρι του ορίου αυτού και με απόκλιση έως μείον 2,5% το αργότερο μέχρι την 31/12/2003. Η μερίδα συμμετοχής του εταίρου δεν δύναται να οριστεί κατώτερα των 30 ευρώ. Σε περίπτωση εισφοράς σε είδος, εάν η αποτίμηση αυτής είναι κατώτερα των 30 ευρώ ή πολλαπλάσιο αυτού του ποσού, συμπληρούται με ευρώ σε μετρητά. Σε καμία περίπτωση το κεφάλαιο δεν μπορεί να μειωθεί κάτω των 18.000 ευρώ ούτε τα εταιρικά μερίδια να μειωθούν κάτω των 30 ευρώ. Όλες οι ανωτέρω διατάξεις που περιλαμβάνονται στο άρθρο 13 του ανωτέρω Νόμου αρχίζουν να ισχύουν από 1/1/2002.

Σύμφωνα με το άρθρο 14 του Νόμου 2842/27-9-2000 το εταιρικό κεφάλαιο και η μερίδα συμμετοχής των εταίρων των ΕΠΕ, που είναι εκφρασμένα σε δραχμές, μετατρέπονται σε ευρώ με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των εταίρων σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 13 του Ν.3190/1955, δηλαδή με πλειοψηφία πλέον του ημίσεως του όλου αριθμού των εταίρων που εκπροσωπούν πλέον του ημίσεως του όλου εταιρικού κεφαλαίου, με τροποποίηση της εταιρικής σύμβασης κατά παρέκκλιση των άρθρων 38 παρ.1, 40 παρ.1 και 41 παρ.1 του Ν. 3190/1955 και παρά κάθε αντίθετη διάταξη της εταιρικής σύμβασης. Οι ΕΠΕ που έχουν συσταθεί μέχρι 31/12/2001 μπορούν να ορίσουν το εταιρικό κεφάλαιο και τις μερίδες συμμετοχής και σε ευρώ. Από 1/1/2002 για την έγκριση τροποποίησης της εταιρικής σύμβασης ΕΠΕ απαιτείται όπως το εταιρικό κεφάλαιο και οι μερίδες συμμετοχής έχουν μετατραπεί σε ευρώ. Οι υφιστάμενες κατά την 1/1/2002 ΕΠΕ αναπροσαρμόζουν την αξία των μεριδίων συμμετοχής των εταίρων σε 30 ευρώ ή πολλαπλάσιο αυτού μέχρι την 31/12/2003. Η μερίδα συμμετοχής μετατρέπεται, σε ευρώ με αύξηση ή μείωση του εταιρικού κεφαλαίου και τροποποίηση της εταιρικής σύμβασης. Η αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου πραγματοποιείται με κεφαλαιοποίηση αποθεματικών ή με καταβολή μετρητών. Το ποσό που αντιστοιχεί στη μείωση του εταιρικού κεφαλαίου καταχωρίζεται υποχρεωτικά σε ειδικό αποθεματικό "Διαφορά από μετατροπή εταιρικού κεφαλαίου σε ευρώ" και κεφαλαιοποιείται σε μελλοντική αύξηση του εν λόγω κεφαλαίου.

Με Εγκύκλιο της 22/1/2001 της Υφυπουργού Ανάπτυξης δόθηκαν οδηγίες και διευκρινήσεις για την εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 11, 12, 13 και 14 του Νόμου 2842/2000 σχετικά με την εισαγωγή του ευρώ.

Γ7) ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ ΑΞΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

Το άρθρο 18 του Νόμου 2842/27-9-2000 σχετικά με την εισαγωγή του ευρώ ορίζει τα εξής:

Από την 1/1/2001 η διαπραγμάτευση, ο διακανονισμός και η εκκαθάριση των χρηματιστηριακών συναλλαγών που διενεργούνται σε οργανωμένες αγορές στην Ελλάδα γίνονται σε ευρώ.

Από την 1/1/2001, εταιρίες οι οποίες, είτε ζητούν την εισαγωγή κινητών αξιών τους στο Χρημαστίηριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ), είτε έχουν ήδη εισαγάγει αυτές στο ΧΑΑ, υποχρεούνται να απεικονίζουν και σε ευρώ όλα τα οικονομικά στοιχεία που υποβάλλουν ή γνωστοποιούν στο ΧΑΑ.

Με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΧΑΑ ρυθμίζονται θέματα που αφορούν τους όρους και τις διαδικασίες εισαγωγής και διαπραγμάτευσης κινητών αξιών στο χρημαστίηριο σε ευρώ, όπως ενδεικτικά, οι λεπτομέρειες εφαρμογής των μεθόδων διαπραγμάτευσης, μετατροπής και στρογγυλοποίησης, ο καθορισμός των μονάδων διαπραγμάτευσης και του τρόπου καθορισμού του βήματος μεταβολής τιμής, οι κανόνες διαμόρφωσης των χρημαστίηριακών δεικτών, απεικόνισης και δημοσίευσης των τιμών, ο τρόπος τήρησης των βάσεων δεδομένων, ο τρόπος διαβίβασης και εκτέλεσης εντολών των μελών του ΧΑΑ, και οι υποχρεώσεις των μελών του ΧΑΑ.

Με απόφαση του ΔΣ της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα που αφορούν τη διαδικασία εκκαθάρισης χρημαστίηριακών συναλλαγών σε ευρώ, όπως η απεικόνιση χρηματικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων των χειριστών του Συστήματος Αύλων Τίτλων, η διενέργεια του χρηματικού διακανονισμού, καθώς και οι υποχρεώσεις των μελών των οργανωμένων αγορών, ιδίως όσον αφορά τη σύνταξη και υποβολή των βιβλίων και στοιχείων σε ευρώ.

Με απόφαση του ΔΣ του Χρημαστίηριου Παραγώγων Αθηνών (ΧΠΑ) ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα που αφορούν τους όρους και τις διαδικασίες διαπραγμάτευσης παραγώγων, τις συναλλαγές επί παραγώγων και την κατάρτιση αυτών στο ΧΠΑ σε ευρώ, όπως την αλλαγή της λογιστικής μονάδας των διαδικασιών διαπραγμάτευσης και συναλλαγής, τη μετατροπή και στρογγυλοποίηση της ονομαστικής αξίας παραγώγων και των τιμών διαπραγμάτευσης αυτών, τον τρόπο απεικόνισης και δημοσίευσης των τιμών των συναλλαγών επί παραγώγων, τις σχετικές υποχρεώσεις των Μελών του ΧΠΑ και Μελών που είναι Ειδικόί Διαπραγματευτές στο ΧΠΑ.

Με απόφαση του ΔΣ της Εταιρίας Εκκαθάρισης Συναλλαγών επί Παραγώγων (ΕΤ.Ε.Σ.Ε.Π.), ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα που αφορούν τις διαδικασίες εκκαθάρισης και διακανονισμού συναλλαγών επί παραγώγων σε ευρώ, όπως η μετατροπή και στρογγυλοποίηση κατά την εκκαθάριση, η ημερήσια αποτίμηση των ανοιχτών θέσεων που προκύπτουν από τις συναλλαγές επί παραγώγων, ο διακανονισμός των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που προκύπτουν από τις συναλλαγές αυτές, η εκπλήρωση υποχρεώσεων παροχής εξασφαλίσεων, περιθωρίου ασφάλισης ή ασφαλειών προς την ΕΤ.Ε.Σ.Ε.Π. και στις σχετικές υποχρεώσεις των Μελών αυτής.

Για τη μεταβατική περίοδο 1/1/2001 έως 31/12/2001 ορίσθηκαν τα εξής: 1) Οι επενδυτές δίνουν εντολές σε ευρώ. Για λόγους διευκόλυνσης, οι χρημαστίηριακές εταιρίες ενημερώνουν τους επενδυτές για το δραχμικό ισόποσο των τιμών των μετοχών σε ευρώ. Για τη μετατροπή χρησιμοποιείται η αμετάκλητη ισοτιμία 1 ευρώ = 340,75 δραχμές. 2) Η απεικόνιση σε ευρώ των τιμών των μετοχών γίνεται με τη χρήση δύο δεκαδικών ψηφίων. 3) Οι χρηματικές συναλλαγές μεταξύ επενδυτών και χρημαστίηριακών εταιριών εξακολουθούν να πραγματοποιούνται σε δραχμές. 4) Η ενημέρωση των επενδυτών μέσω των πινακιδίων και των εντύπων γίνεται σε ευρώ και σε δραχμές.

Μετά την 1/1/2002 όλες οι συναλλαγές και οι χρηματικές δοσοληψίες θα είναι μόνο σε ευρώ.

Γ8) Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος θα ενίσχυε τη διεθνοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών, τον ανταγωνισμό και θα έδινε νέες ευκαιρίες στους επενδυτές. Οι εθνικές χρηματοπιστωτικές αγορές θα αποκτούσαν ευρωπαϊκό προσανατολισμό. Οι τράπεζες και οι χρηματοδοτικές επιχειρήσεις της ζώνης του ευρώ θα προσπαθούσαν να ανταποκριθούν στη ζήτηση των πελατών τους για τοποθετήσεις ή γενικά για διενέργεια πράξεων και αναζήτηση των κατάλληλων ευκαιριών σε όλη τη ζώνη. Ο συνήθης τρόπος διείσδυσης σε χρηματοοικονομικές αγορές τρίτων χωρών είναι η πρόσβαση εξ αποστάσεως. Η πληροφόρηση παρέχεται μέσω των διεθνών εταιριών ηλεκτρονικής παρουσίασης των τιμών και των επιτοκίων και οι πράξεις κλείνονται με το τηλέφωνο ή μέσω του συστήματος Bloomberg και πρόσφατα και με τις ηλεκτρονικές διαπραγματευτικές πλατφόρμες (Electronic trading platforms (ETP) και επιβεβαιώνονται μέσω του SWIFT. Μετά όμως τη δημιουργία της τεράστιας χρηματαγοράς και κεφαλαιαγοράς σε ευρώ εντείνεται η τάση των εξαγορών, συγχωνεύσεων ή των στρατηγικών συμμαχιών των φορέων της αγοράς που αναζητούν απευθείας πρόσβαση στις αγορές άλλων κρατών της ζώνης. Στα μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά κέντρα είναι απαραίτητη η ίδρυση υποκαταστημάτων ή θυγατρικών εταιριών ή η εξαγορά ή η στρατηγική συμμαχία με κάποια εγχώρια τράπεζα.

Το ερώτημα που απασχολούσε τους φορείς της αγοράς αλλά και τους οικονομικούς αναλυτές ήταν: "Θα υπάρξουν ανακατατάξεις ως προς τη δυναμικότητα των πανίσχυρων παγκόσμιων ή ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών κέντρων";

Πράγματι, διαφαίνεται μια διαμάχη μεταξύ των χρηματοπιστωτικών κέντρων και χρηματιστηρίων του Λονδίνου, της Φρανκφούρτης και των Παρισίων για την πρωτοκαθεδρία μετά την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος. Εάν η Γαλλία, η Γερμανία και οι υπόλοιπες αγορές της ΕΕ αυξήσουν το ποσοστό των κεφαλαίων τους και προσεγγίσουν τα αντίστοιχα ποσοστά της βρετανικής αγοράς, τότε θα υπάρξει μεγαλύτερη ανάπτυξη των ευρωπαϊκών αγορών σε σύγκριση με αυτές των αναπτυσσόμενων ασιατικών αγορών στο σύνολό τους. Το 1998 το ποσοστό κεφαλαίων της βρετανικής αγοράς προσέγγιζε το 175% του ΑΕΠ, ενώ της γαλλικής μόνο το 41% και της γερμανικής το 36%. Επόμενο ήταν δύσκολο να ανατραπεί η κατάσταση. Το Λονδίνο που ήταν το πρώτο χρηματοοικονομικό κέντρο της Ευρώπης και το τρίτο του κόσμου θα εξακολουθούσε να είχε τα πρωτεία και στο μέλλον κύρια λόγω της κυριαρχίας του στην αγορά συναλλάγματος.

Το **1998**, στο Λονδίνο πραγματοποιείται το 30% των πράξεων της παγκόσμιας αγοράς συναλλάγματος. Τα δύο ισχυρότερα νομίσματα του κόσμου, το δολάριο ΗΠΑ και το γερμανικό μάρκο, ανταλλάσσονταν περισσότερο στο Λονδίνο παρά στις χώρες τους. Τα ποσοστά της αγοράς των Futures & Options επί των συμβάσεων επιτοκίων των τίτλων του κρατικού χρέους της Γερμανίας ανέρχονταν σε 80% για το Λονδίνο και μόνον 20% ανήκε στο γερμανικό χρηματιστήριο. Στα ευρωομόλογα το City εξασφάλιζε το 75% των εκδόσεων ενώ στις βραχυ-μεσοπρόθεσμες εκδόσεις κρατικών τίτλων το ποσοστό συμμετοχής έφθανε το 90%. Τέλος, περί το 50% των πράξεων συγχωνεύσεων και εξαγορών πραγματοποιούνται στο Λονδίνο. Εάν το Ηνωμένο Βασίλειο συμμετείχε στην ONE θα διατηρούσε άνετα τα πρωτεία του. Τι θα γινόταν όμως στην περίοδο που θα ήταν εκτός; Το City θα έχανε ένα μικρό μέρος της δυναμικότητάς του, αλλά θα παρέμενε το πρώτο χρηματοοικονομικό κέντρο της Ευρώπης. Πρώτον, διότι θα εξακολουθούσε να κυριαρχεί σαν offshore market και δεύτερον, διότι το ποσοστό των υποχρεωτικών δεσμεύσεων (reserve requirements) στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι μηδενικό. Η αναλογία ήταν δύσκολο να ανατραπεί: το Λονδίνο σαν πρώτο κέντρο κατέγραφε συναλλαγματικές πράξεις 1.340 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ και στο χρηματιστήριό του δραστηριοποιούνται 2.502 εταιρίες. Στη Γερμανία καταγράφονταν πράξεις 570 δισεκατομμυρίων δολαρίων και σε όλα τα χρηματιστήρια αυτής δραστηριοποιούνται 1.622 εταιρίες. Το Παρίσι σαν τρίτο κέντρο κατέγραφε πράξεις 500 δισεκ. δολαρίων και μόνο 892 εταιρίες στο χρηματιστήριο αυτού. Η Φρανκφούρτη ενισχυόταν σαν έδρα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Ωστόσο έχει αποφασισθεί ότι ο χαρακτήρας των παρεμβάσεων της ΕΚΤ είναι για μεν τις πράξεις νομισματικής πολιτικής αποκλειστικά αποκεντρωτικός, δηλαδή η πολιτική εκτελείται από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες, για τις ενδεχόμενες δε παρεμβάσεις στις αγορές συναλλάγματος μάλλον αποκεντρωτικός μη αποκλειόμενης όμως της περίπτωσης των απευθείας παρεμβάσεων στις αγορές συναλλάγματος από την ΕΚΤ.

Σύμφωνα με μελέτη της γερμανικής τράπεζας Μπαγιέρσε Φεράινσβανκ η εισαγωγή του ευρώ θα δημιουργούσε ένα ενιαίο αποθεματικό νόμισμα και μία τεράστια ομολογιακή αγορά με μοναδικό διεθνές επενδυτικό ενδιαφέρον, η οποία μάλιστα θα ήταν μεγαλύτερη και δυναμικότερη εάν συμμετείχε και το Ηνωμένο Βασίλειο στην ONE. Ήδη το 1999 και το 2000 το 40% των διεθνών εκδόσεων χρεογράφων ήταν σε ευρώ. Οι αγορές όμως ομολόγων είχαν πολύ μικρότερο μέγεθος εμπορευσιμότητας σε σχέση με τις αγορές συναλλάγματος.

Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών το 1995 διατέθηκαν στις διεθνείς αγορές ομολόγων ποσά 20,5 τρισεκατομμυρίων δολαρίων που αντιστοιχούν στην κίνηση συναλλάγματος μόνο 13 ημερών του 1995. Από τα ομόλογα αυτά 43,1% ήταν εκπεφρασμένα σε δολάρια ΗΠΑ, 33,8% σε νομίσματα χωρών της ΕΕ, και το υπόλοιπο 23,1% σε άλλα νομίσματα. Συμπερασματικά, προκειμένου το ευρώ να ανταγωνιστεί με επιτυχία το δολάριο ΗΠΑ τόσο στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, όσο ιδιαίτερα στις αγορές συναλλάγματος και να καταστεί αποθεματικό νόμισμα και νόμισμα διεθνών συναλλαγών έπρεπε να είναι αξιόπιστο και ισχυρό. Αυτό με τη σειρά του προϋπόθετε: α) τη συνέχιση της δημοσιονομικής εξυγίανσης ώστε η ΕΕ να αποκτήσει συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των ΗΠΑ, χώρας με μεγάλο δημόσιο εξωτερικό χρέος β) τη συμμετοχή όλων των υπολοίπων κρατών στην ΟΝΕ συμπεριλαμβανομένου του Ηνωμένου Βασιλείου που διαθέτει το δυναμικότερο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό κέντρο στο Σίτι του Λονδίνου και γ) ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης πάνω από 3,5% σε μόνιμη βάση.

Απολογιστικά στοιχεία μετά την εισαγωγή του ευρώ από αξιόπιστες πηγές παρατίθεντο στο τεύχος **Ιουνίου 2000** της έκδοσης της Τράπεζας της Αγγλίας "Πρακτικά ζητήματα που προκύπτουν από το ευρώ":

- ⊕ ο αριθμός των ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων κατανεμόταν περίπου σε 537 για το Λονδίνο, 242 για τη Φρανκφούρτη και 187 για το Παρίσι. Η Νέα Υόρκη είχε 275 και το Τόκιο περίπου 90
- ⊕ η κατανομή των συνολικών πράξεων σε συνάλλαγμα ήταν: Ηνωμένο Βασίλειο 32%, ΗΠΑ 18%, Ιαπωνία 8%, Σιγκαπούρη 7%, Γερμανία 5%, Γαλλία 4%, Ελβετία 4%, Χόνγκ-Κονγκ 4%, λοιπή Ευρώπη 10%, άλλες χώρες της υδρογείου 8%
- ⊕ το Λονδίνο συγκέντρωνε περίπου το 19% του διασυννοριακού δανεισμού έναντι 11% της Ιαπωνίας, 9% των ΗΠΑ, 9% της Γερμανίας και 7% της Γαλλίας
- ⊕ το Λονδίνο είχε το 20% περίπου των καταθέσεων μίας ημέρας (overnight deposits)
- ⊕ στην εξωχρηματιστηριακή αγορά παραγώγων, το Λονδίνο κατείχε περίπου το 35% έναντι 19% των ΗΠΑ, 10% της Γαλλίας και 7% της Γερμανίας
- ⊕ το Λονδίνο είχε το 54% περίπου των εκδόσεων ευρωομολόγων σε ευρώ ενώ κατείχε το 70% της παγκόσμιας δευτερογενούς αγοράς σε ευρωπαϊκά ομόλογα
- ⊕ το Χρηματιστήριο του Λονδίνου κατέγραφε σαν μέλη του 552 ξένες επιχειρήσεις και 38% του τζίρου των μετοχών σε ευρώ
- ⊕ το Λονδίνο ήταν το μεγαλύτερο κέντρο διαχείρισης μετοχών από θεσμικούς επενδυτές. Συγκέντρωνε ποσοστό περισσότερο απ' ό,τι η Ζυρίχη, το Παρίσι, το Άμστερνταμ και η Φρανκφούρτη εάν προστεθούν όλα μαζί. Περίπου 20% των χαρτοφυλακίων επενδύονταν σε μη βρετανικά ομόλογα
- ⊕ το Λονδίνο ήταν από τα μεγαλύτερα κέντρα στον τομέα των ασφαλίσεων. Κατείχε το 22% των παγκόσμιων ναυτικών ασφαλίσεων και το 27% της ασφάλισης αεροπλάνων. Ήταν το μεγαλύτερο κέντρο αντασφαλίσεων στον κόσμο.

Η ανωτέρω υπεροχή του CITY αναμενόταν να συνεχισθεί και τα επόμενα έτη εάν λάβουμε υπόψη ότι η ανταγωνιστικότητα του CITY εξαρτάται από μία κρίσιμη μάζα δεξιοτήτων, χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και εξειδικευμένου προσωπικού. Επιπρόσθετα, το Λονδίνο υπερέχει στις χρηματοοικονομικές δομές, το κανονιστικό πλαίσιο και τη φορολογία που είναι ελαφρότερη σε σχέση με τις άλλες χώρες.

Επικρατούσε η άποψη ότι η εισαγωγή του ευρώ θα είχε σαν συνέπεια την ύπαρξη λίγων μόνο χρηματοπιστωτικών κέντρων που θα δέσποζαν στη διάθεση και κατανομή χρηματοοικονομικών πόρων. Με βάση τη διαπίστωση αυτή, κυριαρχούσε η σύσταση στις ελληνικές τράπεζες να αναζητήσουν ένα νέο και δυναμικό ρόλο στις αγορές των Βαλκανίων, των Παρευξείνιων χωρών, της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής.

Το **2005**, το ύψος των συναλλαγών σε συνάλλαγμα στην αγορά του Λονδίνου αυξήθηκε κατά 39% έναντι αύξησης 31,5% στην αγορά της Νέας Υόρκης. Τον Απρίλιο του **2006**, ο ημερήσιος τζίρος σε πράξεις σε συνάλλαγμα στο Λονδίνο ανήλθε σε 1.029 δισεκατομμύρια δολάρια έναντι 577 δισεκατομμυρίων δολαρίων της αγοράς της Νέας Υόρκης, γεγονός που αποδεικνύει ότι το Λονδίνο εξακολουθεί να παραμένει αδιαμφισβήτητο το πρώτο κέντρο στον κόσμο για τις πράξεις σε συνάλλαγμα. Οι συναλλαγές σε ευρώ στην αγορά του Λονδίνου αυξήθηκαν σε 46% του συνόλου των συναλλαγών έναντι 44% προηγούμενα.

Γ9) ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΙΤΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

Η ΕΕΤ είχε συστήσει τη Steering Committee για την ΟΝΕ που ολοκλήρωσε την έρευνά της για την ομαλή μετάβαση του ελληνικού πιστωτικού συστήματος στο καθεστώς του ενιαίου νομίσματος. Ειδικότερα εξετάστηκαν οι επιπτώσεις στις τραπεζικές εργασίες και τα συναφή επενδυτικά προϊόντα, στη λειτουργία των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, στη μηχανογραφική υποδομή των τραπεζών και στην επικοινωνιακή και εκπαιδευτική πολιτική που πρέπει να αναπτύξει η Ένωση για λογαριασμό των μελών της. Ο πρώην Γενικός Γραμματέας της ΕΕΤ Γιάννης Μάνος και τώρα Πρόεδρος του ΔΣ της Γενικής Τράπεζας είχε έγκαιρα επισημάνει:

Ανεξάρτητα από το γεγονός της εισόδου της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ το 2001, πρέπει έγκαιρα να αρχίσουν οι εργασίες προσαρμογής των ελληνικών τραπεζών.

Με δεδομένο ότι ένας διαρκώς αυξανόμενος όγκος συναλλαγών θα πραγματοποιείται στο ενιαίο νόμισμα, η διασυννοριακή παροχή τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα από μεγάλες τράπεζες της ζώνης του ευρώ, που δεν είναι καν εγκατεστημένες εδώ, θα αρχίσει να αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία για τις μεγάλες επιχειρήσεις, τους θεσμικούς επενδυτές και ένα τμήμα της ιδιωτικής πελατείας. Είναι απαραίτητο να υπάρξει έγκαιρος προβληματισμός ώστε οι ελληνικές τράπεζες:

- να εκμεταλλευθούν στο έπακρο τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα,
- να εντοπίσουν και να αξιοποιήσουν νέες αγορές,
- να βελτιώσουν την ποιότητα των υπηρεσιών τους και
- να διερευνήσουν έγκαιρα τα περιθώρια για εγχώριες και διεθνείς στρατηγικές συμμαχίες.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα διέρχεται περίοδο ωριμότητας και πορεύεται ανάλογα με τα άλλα τραπεζικά συστήματα των κρατών μελών της ΕΕ. Ο ανταγωνισμός που θα ενταθεί από την εισαγωγή του ευρώ θα επιταχύνει τις αναδιαρθρώσεις χαρτοφυλακίων μέσω συγχωνεύσεων, εξαγορών και ιδιωτικοποιήσεων.

Εκτιμάται ότι θα μειωθούν οι θέσεις εργασίας χωρίς εξειδίκευση, οι απασχολήσεις "εκκαθάρισης συναλλαγών" και όσες αφορούν διενέργεια συναλλαγματικών πράξεων. Αντίθετα θα υπάρξει αύξηση των απασχολούμενων στα μηχανογραφικά κέντρα και στις νέες τεχνολογίες, ενώ θα αυξηθεί ο αριθμός των τραπεζικών υπαλλήλων με υψηλή εξειδίκευση σε θέματα χρηματοοικονομικής διαχείρισης χαρτοφυλακίων, γενικά παροχής συμβουλών στην πελατεία και μάρκετινγκ. Συμπερασματικά, θα υπάρξει μείωση προσωπικού που μπορεί μερικά να συμψηφισθεί με την επέκταση των ελληνικών τραπεζών στις βαλκανικές και άλλες χώρες.

Επειδή όμως τα ανωτέρω αφορούν κύρια τις μεγάλες μεγέθους τράπεζες ας εξετάσουμε τώρα ποιες είναι οι προοπτικές των μικρομεσαίων ελληνικών τραπεζών στο νέο περιβάλλον. Ο πρώην Γενικός Διευθυντής της Τράπεζας Χίου και τώρα της Nova Bank Γιάννης Πεχλιβανίδης είχε υποστηρίξει:

Η εισαγωγή του ευρώ παρουσιάζει σημαντικές ευκαιρίες για τις μικρομεσαίες τράπεζες ιδιαίτερα του ιδιωτικού τομέα. Εκμεταλλευόμενες το αξιόλογο πελατολόγιό τους, τις καινοτομίες τους στην παροχή τραπεζικών προϊόντων, τη γνώση τους των αναγκών της αγοράς και της συμπεριφοράς του πιστωτικού κινδύνου μπορούν όχι μόνο να αντιμετωπίσουν την πρόκληση του ανταγωνισμού, αλλά και να αυξήσουν τον κύκλο εργασιών και τα κέρδη τους.

Η ζώνη του ευρώ ανοίγει ορίζοντες για συνεργασίες με τους καλύτερους προμηθευτές προϊόντων και υπηρεσιών της Ευρώπης και αναδεικνύει σαν κυρίαρχο συγκριτικό πλεονέκτημα τη δύναμη των δικτύων διανομής τραπεζικών προϊόντων. Όταν μιλάμε για δίκτυα δεν εννοούμε μόνο το δίκτυο των υποκαταστημάτων. Συμπεριλαμβάνουμε και τα ηλεκτρονικά δίκτυα και ιδιαίτερα το Internet. Σημαντικό ρόλο επίσης αναμένεται ότι θα διαδραματίσει η προσφορά των τραπεζικών υπηρεσιών μέσω τρίτων, όπως για παράδειγμα μέσω των συνεργασιών που έχουν αναπτύξει οι μικρομεσαίες τράπεζες για τα καταναλωτικά δάνεια με αλυσίδες πολυκαταστημάτων ή με αντιπροσωπείες και εκθέσεις αυτοκινήτων. Όσον αφορά τα υποκαταστήματα έχει αποδειχθεί ότι τα μικρά και ευέλικτα υποκ/τα εξυπηρετούν τις ανάγκες των πελατών με σαφώς μικρότερο κόστος με την προϋπόθεση της σωστής εκπαίδευσης του προσωπικού τους και τη συνεχή ενημέρωση της πελατειακής βάσης της τράπεζας.

Το ερώτημα είναι τι θα γίνει με τα υποκαταστήματα των κρατικών τραπεζών που είναι πολυπρόσωπα και η σχέση μεταξύ κόστους - εσόδων είναι απογοητευτική. Εάν υποθέσουμε ότι ο κ. Πεχλιβανίδης έχει δίκιο τότε αναμένεται, στη διάρκεια της προσεχούς δεκαετίας, σημαντική μείωση του προσωπικού τους, την οποία θα επιτείνει και η εισαγωγή του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος και η τεχνολογική ωρίμανση.

Ο Πρόεδρος του ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς Μιχάλης Σάλλας (Απογευματινή της Κυριακής, 14/6/98) υποστηρίζει ότι η παγκοσμιοποίηση των αγορών και η προοπτική του ενιαίου νομίσματος επηρεάζουν το σύνολο της οικονομίας και ως τούτου προδιαγράφουν αλλαγές και στο τραπεζικό σύστημα. Το κύριο χαρακτηριστικό των αναδιαρθρώσεων είναι η συγκέντρωση κεφαλαίων και δυνάμεων. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει την επιβίωση δύο ή τριών ομίλων ούτε ότι η όλη διαδικασία συγκεντροποίησης θα περατωθεί σύντομα. Οι προσαρμογές στις απαιτήσεις του νέου περιβάλλοντος θα ολοκληρωθούν στις αρχές της δεκαετίας του 2000 και στις εξελίξεις αυτές θα πρυτανεύσει η λογική των δικτύων, της τεχνολογίας και των επενδυτικών προϊόντων σε ένα ευρύτερα ανταγωνιστικό χώρο. Οι τράπεζες θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην επίτευξη κερδών που βασίζονται, σήμερα, στη μεγάλη διαφορά των επιτοκίων

καταθέσεων και χορηγήσεων και στις αποδόσεις από τοποθετήσεις σε κρατικούς τίτλους. Σε ένα πλαίσιο χαμηλών επιτοκίων της ζώνης του ευρώ, οι τράπεζες πρέπει να αναζητήσουν νέες διεξόδους κερδοφορίας μέσα από τη βελτίωση των προσφερομένων προϊόντων και υπηρεσιών. Μεγάλες ευκαιρίες παρουσιάζουν οι τομείς των επιχειρήσεων, της καταναλωτικής πίστης καθώς και η επέκταση στις χώρες των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης μη αποκλειόμενης της παρουσίας στα μεγάλα χρηματοπιστωτικά κέντρα της ΕΕ και των ΗΠΑ.

Ο Διευθυντής της Διεύθυνσης Οικονομικών Μελετών της Alpha Bank Μ. Μασουράκης (Δελτίο ΕΕΤ, αριθ. 13) υποστηρίζει:

Η υπεροχή των ελληνικών τραπεζών οφείλεται στα έσοδα εκτός τόκων, δηλαδή κύρια από προμήθειες και αποτελέσματα χρηματοοικονομικών πράξεων, ενώ το περιθώριο επιτοκίου είναι οριακά μόνο μικρότερο στην Ελλάδα, περίπου 2% σε σύγκριση με τη Γερμανία και Γαλλία που είναι κάτω από 2%, με το Ηνωμένο Βασίλειο που είναι 2,3% και την Ιταλία - Ισπανία - Πορτογαλία που είναι πάνω από 2,3%. Φυσικά, ο κ. Μ. Μασουράκης δεν αναφέρεται στα επιτόκια χορηγήσεων καταναλωτικών δανείων και πιστωτικών καρτών όπου η διαφορά είναι εντυπωσιακή.

Τα έσοδα εκτός τόκων των ελληνικών τραπεζών ως ποσοστό του ενεργητικού τους είναι διπλάσια των αντιστοίχων των ευρωπαϊκών τραπεζών με εξαίρεση εκείνων του Ηνωμένου Βασιλείου. Αυτό εξηγείται από τη ραγδαία πτώση των επιτοκίων και από τα έσοδα που προέρχονται από το μεγάλο όγκο κρατικών χρεογράφων που κατέχουν.

Οι προοπτικές των ελληνικών τραπεζών, ενόψει της ένταξης της χώρας μας στην ΟΝΕ, είναι για συμπίεση των περιθωρίων χορηγήσεων και καταθέσεων, απώλεια ορισμένων παραδοσιακών εργασιών στο συνάλλαγμα και στη διαχείριση διαθεσίμων και μείωση των εσόδων των τραπεζών που σχετίζονται με τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου τους. Επί πλέον, θα υπάρξουν πιέσεις από την πλευρά των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις λόγω εντονότερης δραστηριοποίησης σε εργασίες υψηλότερου κινδύνου και των αποσβέσεων λόγω των εκτεταμένων επενδύσεων που απαιτούνται για τον εκσυγχρονισμό των τραπεζών.

Το περιθώριο επιτοκίου θα πέσει σταδιακά και θα σταθεροποιηθεί στο 1,7%. Οι προμήθειες θα πέσουν ως ποσοστό του ενεργητικού από 1,3% σε 0,9%, το οποίο όμως είναι πολύ μεγαλύτερο από το μέσο όρο των ευρωπαϊκών τραπεζών που είναι περίπου 0,5%.

Τα αποτελέσματα των χρηματοοικονομικών πράξεων ως ποσοστό του ενεργητικού θα πέσουν από 0,6% το 1996 σε 0,2% που είναι ο μέσος όρος στην ηπειρωτική Ευρώπη, αφού θα έχουν εξαντληθεί οι δυνατότητες κεφαλαιακών κερδών, λόγω πτώσης των επιτοκίων, δεδομένου του μεγάλου όγκου χρεογράφων στα χαρτοφυλάκια των τραπεζών.

Οι ελληνικές τράπεζες αναμένεται να αντιδράσουν στις ανωτέρω δυσοίωνες προοπτικές με περικοπή των εξόδων τους και αύξηση των εσόδων τους κύρια από προμήθειες και από χρηματοοικονομική διαχείριση (κάρτες, αμοιβαία κεφάλαια, εταιρικά ομόλογα, παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, παράγωγα μετοχών, κλπ) αλλά και από τη διεύθυνση στις γειτονικές χώρες όπου το περιθώριο επιτοκίου θα είναι υψηλότερο και οι αγορές χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ανεκμετάλλετες.

- Με την υπόθεση εργασίας ότι τα έσοδα εκτός τόκων αποκαθίστανται, μετά την εισαγωγή του ευρώ, στα επίπεδα των μέσων της δεκαετίας του 1990 αλλά το περιθώριο επιτοκίου παραμένει σε χαμηλό επίπεδο ενώ οι αποσβέσεις και οι προβλέψεις δεν μπορούν να μειωθούν, τότε απαιτείται μείωση των εξόδων κατά μισή περίπου μονάδα του ενεργητικού. Αυτό σημαίνει ότι στα σημερινά επίπεδα αμοιβών και χωρίς αύξηση εργασιών η απασχόληση στις τράπεζες θα μειωθεί κατά 25%. Η μείωση θα είναι σταδιακή και θα έχει την έννοια της μη αντικατάστασης όλου του αριθμού των αποχωρούντων. Στο σημείο αυτό ο κ. Μ. Μασουράκης έχει δίκιο τουλάχιστον σε μακροπρόθεσμη βάση. Για παράδειγμα, από τα δύο τελευταία τεύχη του κοινωνικού προϋπολογισμού της Εθνικής Τράπεζας συνάγεται σαφώς ο στόχος της μείωσης του προσωπικού της κατά 400 άτομα το χρόνο.

Ενδιαφέρουσες απόψεις για τις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα διατυπώνει και η Διευθύντρια της Εμπορικής Τράπεζας Φ. Χρηστίδου:

- Η επίτευξη οικονομίων κλίμακας με την αύξηση του μεγέθους των τραπεζών αποτέλεσε τον κινητήριο μοχλό της μεγέθυνσης μέσα από τη συγχώνευση ή την απόκτηση άλλων τραπεζών. Οικονομίες κλίμακας εμφανίζουν η διαχείριση των επιταγών και των πιστωτικών καρτών, η πληροφορική, τα καταναλωτικά δάνεια και η διαχείριση διαθεσίμων. Αντίθετα, αρνητικές οικονομίες κλίμακας παρουσιάζουν η μεγέθυνση του δικτύου των καταστημάτων και η διεύρυνση των προσφερομένων προϊόντων και των διαχειριζόμενων κεφαλαίων διότι επιβαρύνουν το διαχειριστικό κόστος. Σειρά εργασιών που απαιτούν σημαντική ανθρώπινη υποστήριξη υπόκεινται και αυτές σε αρνητικές οικονομίες κλίμακας.

- Στο χώρο του retail banking, το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα ασκεί πιέσεις προς την κατεύθυνση της μεγαλύτερης συγκέντρωσης των αγορών. Με δεδομένη την αύξηση της ζήτησης για παροχή προϊόντων και υπηρεσιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο από ευρύτερες κατηγορίες πελατείας, όπως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, ο ανταγωνισμός μεταξύ των μεγάλων και των μικρού μεγέθους τραπεζών θα ενταθεί.

Στο χώρο του wholesale banking, η τάση συγκέντρωσης έχει εκδηλωθεί σε πολύ μεγαλύτερη έκταση. Η μείωση του μέρους των όγκων κεφαλαίων στην αγορά συναλλάγματος -που μπορεί να φθάσει στο 35% των σημερινών αριθμών- λόγω της εισαγωγής του ευρώ, η δημιουργία μιας πανευρωπαϊκής ζήτησης στις αγορές μετοχών και ομολογιών και η ολοκλήρωση των ευρωπαϊκών συστημάτων συμψηφισμού και πληρωμών αποτελούν τα νέα δεδομένα.

- Τα νέα κανάλια διάθεσης των προϊόντων, όπως τα ATMs, το home based computer telephone (phone banking), το domestic television (home banking) και οι συναλλαγές μέσω του Internet καλύπτουν ήδη ένα σημαντικό τμήμα της λειτουργίας του τραπεζικού καταστήματος. Στις ΗΠΑ, η επέκταση της παρουσίας των τραπεζών στα super markets υπολογίζεται ότι καλύπτει το 15% του αριθμού των τραπεζικών καταστημάτων, δημιουργώντας διπλάσιες ευκαιρίες πώλησης με κόστος προσωπικού στο ένα τρίτο του παραδοσιακού καταστήματος.

- Οι τράπεζες γενικών ή πολλαπλών συναλλαγών θα συνεχίσουν να είναι παρούσες σε όλο το φάσμα των τραπεζικών εργασιών. Η θέση τους θα στηρίζεται στο cross selling των προϊόντων καθώς θα προσδοκούν να καλύπτουν δεδομένες ζημιές σε τομείς της δραστηριότητάς τους από άλλους επικερδείς τομείς. Οι εξειδικευμένες τράπεζες θα διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην αγορά και θα είναι οι πιο επικερδείς. Η εξειδίκευση μπορεί να εμφανίζεται είτε με την παροχή ορισμένου είδους τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών όπως είναι οι επενδυτικές τράπεζες (investment banks). Για παράδειγμα, η J.P. Morgan και η Bankers Trust (θυγατρική της Deutsche Bank) είναι πλέον καθαρά επενδυτικές με προσανατολισμό π.χ. την παροχή συμβουλών σε μεγάλες επιχειρήσεις για εργασίες εξαγορών και συγχωνεύσεων ή για χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων.

- Σύμφωνα με απαισιόδοξες εκτιμήσεις το τραπεζικό υποκατάστημα θα διατηρήσει μεσοπρόθεσμα μόνο το 40% των σημερινών του συναλλαγών. Αντίθετα, οι τράπεζες λιανικών συναλλαγών (retail or high street banks) υποστηρίζουν ότι το υποκατάστημα, αν και με μικρότερο αριθμό υπαλλήλων, παραμένει ο βασικός πυρήνας του τραπεζικού επαγγέλματος λόγω της προσωπικής σχέσης με τον πελάτη. Το βέβαιο είναι ότι το υποκατάστημα με τη σημερινή του μορφή θα μετεξελιχθεί. Θα υπάρχει ένα σημείο πώλησης και παροχής επενδυτικών συμβουλών στον πελάτη. Οι λοιπές εργασίες μπορεί να πραγματοποιούνται είτε με την τηλεφωνική ή τηλεματική τραπεζική είτε μέσω του Internet είτε με τις αυτόματες μηχανές τραπεζογραμματίων είτε με τις μηχανές ηλεκτρονικής μεταβίβασης κεφαλαίων στα σημεία πώλησης (πολυκαταστήματα, αλυσίδες καταστημάτων κλπ). Στο Ηνωμένο Βασίλειο οι αλλαγές προηγούνται όλης της Ευρώπης. Οι 8 μεγαλύτερες τράπεζες έκλεισαν τα τελευταία 6 χρόνια το 29% των υποκαταστημάτων τους ενώ οι 4 μεγαλύτερες τράπεζες μείωσαν το προσωπικό τους κατά 23% (στοιχεία Ιουλίου 1999).

Πάντως παρά τις ανωτέρω αυστηρές απόψεις οι εξελίξεις είναι ευνοϊκές διότι:

- Έχει εκλείψει το φαινόμενο της χρηματοδότησης, κατόπιν πιέσεων, συγκεκριμένων κλάδων ή επιχειρήσεων χωρίς προοπτική και με κίνδυνο σάρωσης προβληματικών δανείων.

- Μπορεί η κεφαλαιαγορά να έχει αφαιρέσει ρευστότητα από το τραπεζικό σύστημα αλλά πρόβλημα ρευστότητας δεν υπάρχει λόγω των εναλλακτικών πηγών άντλησης πόρων. Ούτε στο μέλλον πρόκειται να υπάρξει με δεδομένο ότι η Τράπεζα της Ελλάδας μειώνει σταδιακά το ποσοστό των υποχρεωτικών δεσμεύσεων επί των καταθέσεων των ΠΙ από 12% σε 2% που είναι το ποσοστό που η ΕΚΤ επιβάλλει στα ΠΙ της ζώνης του ευρώ.

- Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν έχει πλήρως ωριμάσει. Υπάρχει ακόμα σημαντικό περιθώριο εισαγωγής καινοτόμων τεχνολογιών και νέων προϊόντων και στροφής στην τραπεζική την προσανατολισμένη προς τον πελάτη (customer oriented banking). Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει οι υπάλληλοι των τραπεζών να εγκαταλείψουν την εσωστρεφή συμπεριφορά και τη γραφειοκρατική δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία του παρελθόντος. Είναι παρήγορο, όμως, ότι ο τραπεζικός κλάδος προσαρμόζεται ταχύτερα και πιο αποδοτικά σε σύγκριση με άλλους τομείς της οικονομίας που αντιδρούν με καθυστέρηση.

- Η πολιτική της κατάκτησης νέων αγορών όπως των βαλκανίων, της ανατολικής Ευρώπης και η παρουσία στα μεγάλα χρηματοπιστωτικά και ομογενειακά κέντρα της αλλοδαπής των ελληνικών τραπεζών αποδεικνύει τη δυναμική και προοπτική του κλάδου.

- Θετική εξέλιξη αποτελούν οι μαζικές προσλήψεις τα τελευταία χρόνια τραπεζικών υπαλλήλων υψηλών προσόντων και με εξειδικευμένες γνώσεις, γεγονός που υποδηλώνει ότι η μετάβαση στο νέο περιβάλλον θα είναι ομαλή με τη συνεργασία του έμπειρου παλαιού προσωπικού και των νέων και δυναμικών υπαλλήλων. Στο σημείο αυτό υπερτερούν οι ιδιωτικές τράπεζες που δεν υπόκεινται σε γραφειοκρατικές και δυσκίνητες κανονιστικές διατάξεις όπως οι κρατικού ενδιαφέροντος τράπεζες. Επόμενο, η πολιτεία πρέπει να δώσει ίσες ευκαιρίες στις δημόσιες τράπεζες αίροντας όλα τα εμπόδια που τίθενται με νόμους και δεσμεύουν μόνο τον κρατικό τραπεζικό τομέα. Από την πλευρά τους, όμως, οι κρατικές τράπεζες και τα συνδικάτα του χώρου πρέπει να συμφωνήσουν σε νέους, αξιοκρατικούς και πιο ευέλικτους κανονισμούς προσωπικού ώστε να υπάρξει πιο δίκαια και πιο αποτελεσματική αξιοποίηση του προσωπικού.

Γ10) ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ

Οι επιπτώσεις ποικίλουν ανάλογα με τη διανυόμενη φάση της ΟΝΕ και τα επί μέρους τραπεζικά προϊόντα:

1) Μετρητά σε δραχμές και σε ξένο νόμισμα

Στην περίοδο όπου η Ελλάδα δεν θα είναι ακόμα μέλος της ΟΝΕ το ευρώ θα αποτελεί ξένο νόμισμα. Οι τράπεζες θα εκτιμήσουν εάν θα είναι απαραίτητη η παράλληλη τήρηση ταμείου μετρητών για τα χαρτονομίσματα των χωρών της ΟΝΕ και για το ευρώ και εάν οι ανταποκρίτριες τράπεζες θα εισπράττουν προμήθεια για τη μετατροπή ανάμεσα σε νομίσματα χωρών της ζώνης του ευρώ. Στη φάση που η Ελλάδα θα γίνει μέλος της ΟΝΕ και μέχρι 1/1/2002 η δραχμή θα αποτελεί διαφορετική έκφραση ή μη δεκαδική υποδιαίρεση του ευρώ. Πρέπει να απαντηθεί το ερώτημα εάν είναι αναγκαία η τήρηση ταμιακών λογαριασμών σε δραχμές και σε ευρώ και εάν τα υπόλοιπα των λογαριασμών καταθέσεων θα εμφανίζονται και στα δύο νομίσματα. Για την τελική φάση της συγκυκλοφορίας (1/1/2002 έως 28/2/2002) προκύπτουν τα ακόλουθα ερωτηματικά: θα υπάρχει δυνατότητα κατάθεσης / ανάληψης και δραχμών και ευρώ ή κατάθεσης / ανάληψης ευρώ και μόνο κατάθεσης δραχμών. Προκειμένου να διευκολυνθεί η ομαλή απόσυρση του εθνικού νομίσματος πρέπει να μην επιτραπεί η ανάληψη δραχμών αλλά μόνο το ισότιμο σε ευρώ.

2) Επιταγές - εμβάσματα - εντολές

Στην πρώτη φάση, οι ελληνικές τράπεζες θα μπορούν να εκδίδουν εντολές, επιταγές και να εμβάζουν σε ευρώ αλλά όλες αυτές οι συναλλαγές θεωρούνται ότι γίνονται σε ξένο νόμισμα. Στη διάρκεια της φάσης αυτής οι ελληνικές τράπεζες τηρούν λογαριασμούς σε ευρώ σε ανταποκριτές εξωτερικού κρατών μελών που συμμετέχουν στην ΟΝΕ. Θα επιτραπεί στις τράπεζες να ανοίξουν λογαριασμούς σε ευρώ και στην Τράπεζα της Ελλάδος. Στη δεύτερη φάση, όταν δηλαδή η Ελλάδα θα έχει ενταθεί στην ΟΝΕ και πριν από την κυκλοφορία του ευρώ σαν τραπεζογραμματίου και κέρματος, το ευρώ θα διακινείται παράλληλα σαν λογιστικό χρήμα με τη δραχμή. Πιθανόν οι τράπεζες να τηρούν στην Τ.Ε. λογαριασμούς και σε δραχμές και σε ευρώ. Αρχίζει η διαδικασία διακανονισμού επιταγών σε ευρώ μέσω του Γραφείου Συμψηφισμού Αθηνών. Οι διασυννοριακές πληρωμές μεγάλων ποσών σε ευρώ μπορούν να διακανονίζονται μέσω του συστήματος Ερμής - ευρώ. Στην τρίτη τέλος φάση της συγκυκλοφορίας (1/1/2002 μέχρι 28/2/2002) καταργούνται οι δραχμικοί λογαριασμοί των τραπεζών στην Τ.Ε., το Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών θα εκκαθαρίζει συναλλαγές αρχικά σε δραχμές και σε ευρώ και κατόπιν μόνο σε ευρώ και θα υπάρχει παράλληλη κίνηση των ανταποκριτών μέχρι την 28/2/2002 οπότε θα κλείσουν οι λογαριασμοί σε δραχμές.

3) Συστήματα καρτών

Στην πρώτη φάση θα είναι δυνατή η τήρηση σε ευρώ του λογαριασμού που τηρείται στον ανταποκριτή και χρησιμοποιείται για το διακανονισμό των διεθνών συναλλαγών μέσω των διεθνών οργανισμών (π.χ. VISA, EUROPAY) με τους οποίους είναι συνδεδεμένες οι ελληνικές τράπεζες. Συναλλαγές που πραγματοποιούνται μέσω καρτών έκδοσης ελληνικών τραπεζών σε κράτη μέλη της ΟΝΕ θα μπορούν να εισάγονται για επεξεργασία αποτιμημένες είτε σε ευρώ είτε στο εθνικό νόμισμα της χώρας συναλλαγής, ενώ ταυτόχρονα το νόμισμα στο οποίο θα πραγματοποιείται η χρέωση θα μπορεί να είναι το ευρώ. Στη διάρκεια της δεύτερης φάσης, οι ελληνικές τράπεζες θα μπορούν να εκδίδουν πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες και σε ευρώ. Ταυτόχρονα, πρέπει να είναι σε θέση να επεξεργάζονται συναλλαγές στην Ελλάδα που γίνονται μέσω καρτών σε ευρώ που έχουν εκδοθεί σε άλλα κράτη μέλη που μετέχουν στην ΟΝΕ. Τα ATMs και τα POS πρέπει να δέχονται κάρτες και σε ευρώ. Στην τρίτη φάση οι ανωτέρω περιπτώσεις δεν θα έχουν δυναμικό, αλλά επιτακτικό χαρακτήρα για τις τράπεζες.

4) Αγορά συναλλάγματος

Η αντικατάσταση του ECU από το Ευρώ την 1/1/1999 με ισοτιμία 1 προς 1 δεν είχε επιπτώσεις στις εγχώριες αγορές συναλλάγματος. Κρίνεται όμως αναγκαία η ταχεία έναρξη της προετοιμασίας για τη μετατροπή των διαδικασιών υποβολής και διακανονισμού συναλλαγών σε ευρώ ώστε να είναι έτοιμες μέχρι το 2001. Στη διαδικασία Fixing, δεν διαπραγματεύονται τα νομίσματα των κρατών που μετέχουν στην ΟΝΕ διότι δεν αποτελούν πλέον αυτοτελή νομίσματα, αλλά διαφορετικές εκφράσεις του ευρώ, η δε ισοτιμία τους σε σχέση με το ενιαίο νόμισμα έχει κλειδωθεί αμετάκλητα. Από 1/1/2001 καταργείται η διαδικασία FIXING για την Ελλάδα.

5) Αγορά χρήματος

Πρέπει να αναπτυχθούν οι αγορές για διατραπεζικές καταθέσεις σε ευρώ και παράγωγα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ανάμεσα στη δραχμή και το ευρώ ώστε να εξασφαλισθεί έγκαιρα η ρευστότητα του ενιαίου νομίσματος. Παράλληλα οι αρχές οφείλουν να ρυθμίσουν τα διάφορα θέματα που διέπουν την αγορά των repos.

6) Αγορά ομολόγων

Το ζήτημα της μετατροπής του υφισταμένου εθνικού χρέους σε ευρώ είναι άμεσης προτεραιότητας για την ομαλή μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα. Μέχρι το 2001 δεν θα έχουμε υποχρέωση να εκδίδουμε τους κρατικούς τίτλους σε ευρώ. Θα πρέπει όμως να ενθαρρυνθούν οι εκδόσεις των μη δραχμικών τίτλων σε ευρώ. Η απούλοποίηση των τίτλων διευκολύνει την ανωτέρω διαδικασία. Ήδη, η μετάβαση στο ευρώ (30/12/2000 έως 1/1/2001) στον τομέα αυτό έγινε με απόλυτη επιτυχία.

7) Αγορά μετοχών

Η εισαγωγή του ευρώ στο Χρηματιστήριο απαιτεί τη μετατροπή του υφιστάμενου αποθέματος μετοχών σε ευρώ τόσο για τις ονομαστικές μετοχές όσο και για τις τρέχουσες τιμές. Η απούλοποίηση των μετοχών αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την ελαχιστοποίηση του κόστους μετατροπής. Συνιστάται όπως η μετατροπή γίνει με τη μέθοδο της μη ονομαστικής αξίας (non-par value), κατά την οποία ο τίτλος δεν έχει ονομαστική τιμή εκφρασμένη σε δραχμές, αλλά σε κλάσμα επί του συνόλου του αριθμού των μετοχών.

Σε διαφορετική περίπτωση οι γενικές συνελεύσεις των εταιριών θα πρέπει να αποφασίσουν μεταβολή της ονομαστικής αξίας των μετοχών με ανάλογη αύξηση ή μείωση του κεφαλαίου ώστε να διατηρηθούν αναλογικά τα ίδια δικαιώματα ψήφου.

Γ11) Η ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΝΕΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Εκτενή αναφορά στις εξελίξεις και τις προοπτικές του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος παραθέτει η Ετήσια Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1999:

Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 η ελληνική χρηματοπιστωτική αγορά παρουσιάζει μια πορεία συνεχών μεταβολών, προσαρμοζόμενη στα νέα δεδομένα που προκύπτουν από την απελευθέρωση των εθνικών αγορών, τη δημιουργία της ενιαίας αγοράς στο πλαίσιο της ΟΝΕ και τη διεθνοποίηση του ανταγωνισμού. Η αρχική φάση, που καλύπτει περίπου το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '80 και τα 2 - 3 πρώτα έτη της δεκαετίας του '90, αφορούσε κυρίως τη θεσμική προσαρμογή του χρηματοπιστωτικού τομέα και χαρακτηρίστηκε από τη σταδιακή απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, την κατάργηση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, την εισαγωγή νέων θεσμών και την προώθηση μέτρων εκσυγχρονισμού των αγορών. Στην περίοδο που ακολούθησε, οι ελληνικές τράπεζες, προσαρμοζόμενες στο νέο περιβάλλον, επιδίωξαν την εξυγίανση του χαρτοφυλακίου τους, την αναδιάρθρωση των δραστηριοτήτων τους και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους. Ειδικότερα τα τελευταία 3 - 4 έτη, ο τραπεζικός τομέας χαρακτηρίζεται από τάση μεγαλύτερης συγκέντρωσης και ενοποίησης των τραπεζικών ιδρυμάτων. Ακολουθώντας τις διεθνείς εξελίξεις, τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα εισήλθαν στη φάση των εξαγορών και συγχωνεύσεων, η οποία έχει οδηγήσει σε σημαντική αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα και έχει διαμορφώσει νέες ισορροπίες στην ελληνική χρηματοπιστωτική αγορά. Παράλληλα με τις ενέργειες για ενίσχυση της θέσης τους στην εγχώρια αγορά, ορισμένα πιστωτικά ιδρύματα επεξέτειναν τις δραστηριότητές τους και στο εξωτερικό, σε χώρες πέραν εκείνων στις οποίες είχαν ήδη παρουσία λόγω της ύπαρξης ισχυρής ελληνικής ομογένειας. Το ενδιαφέρον τους προσανατολίστηκε κυρίως στις βαλκανικές και παρευξείνιες χώρες (Αλβανία, Βουλγαρία, ΠΓΔΜ, Γιουγκοσλαβία, Ρουμανία), αλλά ταυτόχρονα θέλησαν να εξασφαλίσουν παρουσία και σε διεθνή χρηματοπιστωτικά κέντρα (Λονδίνο και Νέα Υόρκη). Επιπλέον, συνήψαν και στρατηγικές συμμαχίες και συνεργασίες σε διεθνές και τοπικό επίπεδο.

Η περαιτέρω ενοποίηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος δεν πρέπει να αποκλειστεί, καθώς συνεχίζεται η αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο. Αναμένεται, εξάλλου, να προωθηθούν ακόμη περισσότερες στρατηγικές συμμαχίες και συνεργασίες τόσο μεταξύ ελληνικών ιδρυμάτων όσο και ελληνικών με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του εξωτερικού, με στόχο την ενίσχυση των συνεργειών, τη διεύρυνση των δικτύων διανομής και την εισαγωγή τεχνολογίας. Στην τρέχουσα περίοδο, πάντως, οι προσπάθειες των τραπεζικών ομίλων που πρωτοστάτησαν στις εξαγορές φαίνεται να εστιάζονται στην ουσιαστική συγχώνευση και λειτουργική ενοποίηση των επιμέρους τραπεζικών ιδρυμάτων. Η ενοποίηση είναι αναγκαία προκειμένου να υπάρξει, στο πλαίσιο ενιαίου σχεδιασμού για την ανάπτυξη των εργασιών, λειτουργική αποτελεσματικότητα και αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας που θα προκύψουν.

Οι ευνοϊκές συνθήκες που επικράτησαν στην κεφαλαιαγορά τα προηγούμενα χρόνια επέτρεψαν στις τράπεζες να αντλήσουν σημαντικά ποσά από το χρηματιστήριο. Αυτό οδήγησε σε ενίσχυση της κεφαλαιακής τους βάσης και βελτίωση της φερεγγυότητάς τους και παράλληλα βοήθησε στη χρηματοδότηση της επέκτασής τους είτε αυτόνομα είτε μέσω εξαγορών. Το 1999 ήταν ένα ιδιαίτερα σημαντικό έτος όσον αφορά την προσφυγή των τραπεζών στο χρηματιστήριο, καθώς το ποσό που αντλήθηκε έφθασε τα 1,286 τρις. δρχ., ήταν δηλαδή περίπου τριπλάσιο από ό,τι το σύνολο των αντληθέντων κεφαλαίων στα προηγούμενα τέσσερα έτη 1995 - 1998.

Οι ελληνικές τράπεζες έχουν δώσει ιδιαίτερη σημασία στη διεύρυνση των δραστηριοτήτων τους και στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι δυνατότητες που τους παρασχέθηκαν με την απελευθέρωση των αγορών και των διεθνών συναλλαγών και την εφαρμογή νέων τεχνολογιών, αλλά και η ενίσχυση του ανταγωνισμού λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων, της αύξησης της αποδιαμεσολάβησης και της δημιουργίας της ενιαίας ευρωπαϊκής χρηματοπιστωτικής αγοράς είναι οι κυριότεροι παράγοντες που ώθησαν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα στην αναζήτηση νέων εργασιών και τον εκσυγχρονισμό αυτών που ήδη προσέφεραν. Η καταναλωτική και στεγαστική πίστη, οι εργασίες σε συνάλλαγμα και τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα είναι ορισμένοι από τους τομείς στους οποίους σημειώθηκαν σημαντικές εξελίξεις. Παράλληλα, είτε απευθείας είτε μέσω εξειδικευμένων θυγατρικών, οι τράπεζες δραστηριοποιήθηκαν στην προσφορά επενδυτικών και χρηματιστηριακών υπηρεσιών, ασφαλιστικών προϊόντων και μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων.

Σημειώνεται σχετικά ότι η συμμετοχή του υπολοίπου των δανείων προς τους καταναλωτές στο σύνολο της τραπεζικής χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα και των ΔΕΚΟ σχεδόν διπλασιάστηκε στην περίοδο μεταξύ τέλους 1995 και τέλους 1999 (1995: 4,2%, 1999: 8%), ενώ η συμμετοχή των στεγαστικών δανείων αυξήθηκε στην ίδια περίοδο από 12,2% σε 17,6%. Κατά συνέπεια, η συνολική χρηματοδότηση των νοικοκυριών από το τραπεζικό σύστημα αντιπροσώπευε στο τέλος του 1999 το 25,6% του συνόλου των τραπεζικών δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα και τις ΔΕΚΟ, έναντι 16,4% στο τέλος του 1995. Παρά τη σημαντική τους αύξηση, η συμμετοχή των τραπεζικών δανείων προς τα νοικοκυριά στην Ελλάδα παραμένει σε επίπεδο αισθητά χαμηλότερο από το αντίστοιχο στις χώρες της ζώνης του ευρώ (Σεπτέμβριος 1999: 49,1%).

Σημαντική εξάλλου ανάπτυξη σημείωσαν τα τελευταία χρόνια τα αμοιβαία κεφάλαια, το ενεργητικό των οποίων έφθασε το 31,3% του ΑΕΠ στο τέλος του 1999 από 9% στο τέλος του 1995. Η εξέλιξη αυτή αντανάκλα το αυξανόμενο ενδιαφέρον του κοινού για εναλλακτικές, σε σχέση με τις τραπεζικές καταθέσεις, τοποθετήσεις των αποταμιεύσεών του, που προσφέρουν υψηλότερες αποδόσεις. Η ανάληψη της διαχείρισης των αμοιβαίων κεφαλαίων από τις ίδιες τις τράπεζες ήταν ένα από τους τρόπους αντίδρασής τους στο φαινόμενο της αποδιαμεσολάβησης. Για το λόγο αυτό, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε όλες σχεδόν τις άλλες χώρες της Ε.Ε. το ποσοστό των αμοιβαίων κεφαλαίων που διαχειρίζονται οι τράπεζες υπερβαίνει το 80% του συνόλου.

Οι ελληνικές τράπεζες επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους και σε διάφορους άλλους τομείς. Δημιουργούν εταιρίες εκμετάλλευσης ακινήτων, με σκοπό να αξιοποιήσουν την ακίνητη περιουσία τους, αλλά και να επωφεληθούν από τις

ευκαιρίες που προσφέρει η ελληνική κτηματαγορά, στο πλαίσιο των προοπτικών που διανοίγονται από τα έργα υποδομής και την ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 από τη χώρα μας. Προωθούν επίσης συνεργασίες με εταιρίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών, με στόχο την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και τη διασφάλιση νέων δικτύων διανομής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πρωτοβουλία που ανέλαβαν πρόσφατα δύο μεγάλες ελληνικές τράπεζες και ο ΟΤΕ για τη δημιουργία εταιρίας που θα πιστοποιεί την ηλεκτρονική υπογραφή και συνεπώς θα διευκολύνει το ηλεκτρονικό εμπόριο. Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η ίδρυση εταιρίας που θα εκδίδει και θα διαχειρίζεται "έξυπνες κάρτες" (smart cards), οι οποίες θα χρησιμοποιούνται για συναλλαγές σχετικά μικρής αξίας (μέχρι 30 ευρώ). Η χρήση των καρτών αυτών στις χώρες της Ε.Ε. δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη και γενικά η ανάπτυξη αυτού του μέσου πληρωμών είναι κάπως αργή.

Χαρακτηριστική επίσης είναι η διείσδυση των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στον ασφαλιστικό χώρο, καθώς σχεδόν όλες οι τράπεζες έχουν θυγατρικές ή συνεργάζονται με ασφαλιστικές εταιρίες. Η σύγχρονη ασφαλιστική στοχεύει στην προσφορά προϊόντων με επενδυτικά χαρακτηριστικά, που συνδυάζουν καλύτερη κάλυψη και απόδοση απ' ό,τι τα κλασικά ασφαλιστικά προϊόντα. Από διεθνείς συγκρίσεις προκύπτει ότι η ανάπτυξη της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς δεν είναι ανάλογη προς το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Το 1997, η παραγωγή ασφαλιστρών στην Ελλάδα αντιπροσώπευε μόλις το 1,8% του ΑΕΠ, έναντι 7,6% για τις χώρες της Ε.Ε. Με δεδομένο ότι σε χώρες με παραπλήσια οικονομική ανάπτυξη, όπως η Ισπανία και η Πορτογαλία, η παραγωγή ασφαλιστρών υπερβαίνει το 5% του ΑΕΠ (για το 1996: 5,2% και 5,6% αντίστοιχα), οι δυνατότητες επέκτασης της αγοράς ασφαλιστικών προϊόντων στην Ελλάδα (1,9% του ΑΕΠ το 1998) είναι σημαντικές.

Το μέγεθος της ελληνικής αγοράς προσδιορίζει σε σημαντικό βαθμό και τις δυνατότητες των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στο πλαίσιο της ΟΝΕ. Τα μεγαλύτερα από αυτά επιχειρούν να αξιοποιήσουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η Ελλάδα στο βαλκανικό χώρο και γενικότερα στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου (γνώση τοπικών συνθηκών, παραδοσιακές οικονομικές σχέσεις, ελληνικά επιχειρηματικά συμφέροντα) και να αναδειχθούν σε περιφερειακές τράπεζες που θα κυριαρχούν στις εργασίες λιανικής και θα εξασφαλίζουν συμμετοχή στις εργασίες χονδρικής είτε αυτόνομα, στηριζόμενες και στην παρουσία τους στα μεγάλα χρηματοπιστωτικά κέντρα, είτε μέσω συνεργασιών. Οι κυριότερες μορφές επέκτασης στις χώρες αυτές πραγματοποιούνται μέσω εξαγοράς τοπικών πιστωτικών ιδρυμάτων, ίδρυσης υποκαταστημάτων και συμμετοχής σε κοινοπρακτικά σχήματα που αφορούν τράπεζες ή/και εταιρίες του χρηματοπιστωτικού τομέα (π.χ. εταιρίες venture capital).

Τα μικρότερα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα επιχειρούν να επωφεληθούν από την ευελιξία που διαθέτουν και να επικεντρώσουν τις προσπάθειές τους σε συγκεκριμένα τμήματα της αγοράς, εκμεταλλευόμενα την εξειδίκευσή τους και προσφέροντας ταχύτερη και σε προσωπική βάση εξυπηρέτηση στους πελάτες τους. Στο πλαίσιο αυτό, ορισμένες τράπεζες, παλαιότερες αλλά και νεοϊδρυθείσες, στρέφονται σε επιλεγμένους τομείς, π.χ. λιανικές και επενδυτικές υπηρεσίες, που θεωρείται ότι παρουσιάζουν μεγαλύτερες δυνατότητες ανάπτυξης.

Οι επιδόσεις που σημείωσαν οι ελληνικές τράπεζες τα τελευταία χρόνια ήταν ικανοποιητικές. Το 1999 μάλιστα υπήρξε έτος ιδιαίτερα υψηλής κερδοφορίας, δεδομένου, ότι σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, τα κέρδη προ φόρων κατά το έτος αυτό ήταν αυξημένα κατά 100% σε σύγκριση με το 1998. Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι ένα μέρος των κερδών αφορά τις υψηλές χρηματιστηριακές υπεραξίες που καταγράφηκαν το 1999 και επομένως έχει συγκυριακό χαρακτήρα. Εξάλλου, με τη συμμετοχή της χώρας μας στη ζώνη του ευρώ θα υπάρξει όχι μόνο αύξηση του ανταγωνισμού για τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, αλλά και απώλεια εσόδων, λόγω περιορισμού ορισμένων εργασιών, κυρίως αυτών που σχετίζονται με το συνάλλαγμα. Για να παραμείνουν ανταγωνιστικές και κερδοφόρες οι ελληνικές τράπεζες, πέρα από την προσπάθεια διεύρυνσης των εργασιών τους και βελτίωσης της ποιότητας των υπηρεσιών τους, οφείλουν να περιορίσουν τις λειτουργικές τους δαπάνες, οι οποίες, ως ποσοστό των απασχολούμενων κεφαλαίων, είναι αισθητά υψηλότερες από τις αντίστοιχες άλλων χωρών της Ε.Ε. Είναι θετικό πάντως ότι κατά τα τελευταία έτη οι λειτουργικές δαπάνες των ελληνικών εμπορικών τραπεζών ως ποσοστό του συνόλου του ενεργητικού σε μέσα ετήσια επίπεδα παρουσιάζουν συνεχή μείωση (1996: 2,87%, 1997: 2,82%, 1998: 2,57% σε αντίθεση με την αυξητική τάση που χαρακτήριζε το μέγεθος αυτό στην περίοδο 1993-1996).

Όσον αφορά το δίκτυο καταστημάτων, από την ανάλυση των σχετικών στοιχείων προκύπτει ότι, με κριτήριο τους κατοίκους ανά υποκατάστημα, ο αριθμός των τραπεζικών καταστημάτων στην Ελλάδα είναι από τους μικρότερους στην Ευρώπη. Ωστόσο, το ύψος του ΑΕΠ ανά υποκατάστημα, που συνήθως εκλαμβάνεται και ως καλύτερος δείκτης της ζήτησης τραπεζικών εργασιών, φανερώνει ότι ο αριθμός των υποκαταστημάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα βρίσκεται κοντά στον κοινοτικό μέσο όρο.

Εξάλλου, όσον αφορά το μέγεθος των υποκαταστημάτων, παρατηρείται ότι οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες έχουν σημαντικά χαμηλότερο σύνολο ενεργητικού, καταθέσεις και δάνεια ανά υποκατάστημα από ό,τι οι εμπορικές τράπεζες άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 1997 το σύνολο του ενεργητικού ανά υποκατάστημα ήταν 63,1 δισεκ. δρχ. στη Γερμανία, 54,8 δισεκ. δρχ. στη Γαλλία και 45,8 δισεκ. δρχ. στο Ην. Βασίλειο, έναντι 15,5 δισεκ. δρχ. στην Πορτογαλία, 13,3 δισεκ. δρχ. στην Ελλάδα και 8,8 δισεκ. δρχ. στην Ισπανία. Όπως όμως προαναφέρθηκε, οι αλλαγές που συντελούνται στις τραπεζικές υπηρεσίες και οι εξελίξεις στον τρόπο παροχής τους μεταβάλλουν τόσο τη μορφή όσο και το μέγεθος των τραπεζικών καταστημάτων και, κατ' ακολουθίαν, επηρεάζουν και τον αριθμό των υπηρεσιακών μονάδων που θεωρούνται απαραίτητες για την αποτελεσματική προώθηση των σύγχρονων τραπεζικών προϊόντων.

Συνεπώς, προκειμένου οι ελληνικές τράπεζες να εκμεταλλευθούν το συγκριτικό πλεονέκτημα που διαθέτουν έναντι των ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων στις εργασίες λιανικής τραπεζικής, θα πρέπει να διατηρήσουν ένα σχετικά ευρύ δίκτυο καταστημάτων. Ταυτόχρονα όμως θα πρέπει να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα του δικτύου τους, λαμβάνοντας υπόψη και τις δυνατότητες που παρέχουν οι τεχνολογικές εξελίξεις στην προσφορά και διανομή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών μέσω των καταστημάτων των τραπεζών ή/και εναλλακτικών δικτύων.

Ο Υποδιοικητής της Τ.Ε. Νικόλαος Γκαργκάνας ασχολείται εκτενέστατα με τη θέση και τις προοπτικές του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στο νέο περιβάλλον. Παραθέτουμε στη συνέχεια περίληψη των απόψεών του όπως αναλύονται από ομιλίες του σε Ημερίδες και από άρθρα του στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο:

1. Υπάρχουν περιθώρια για σημαντικές βελτιώσεις της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών τραπεζών. Υπό την πίεση του ανταγωνισμού οι τράπεζες θα πρέπει να περιορίσουν τα λειτουργικά τους έξοδα. Τα έξοδα αυτά σαν ποσοστό των εσόδων τους δεν αποκλίνουν πολύ από το αντίστοιχο ποσοστό στις άλλες χώρες της Ε.Ε. Υπάρχει όμως σημαντική διαφοροποίηση ως προς τη διάρθρωση των δαπανών αυτών. Στην Ελλάδα οι δαπάνες προσωπικού καταλαμβάνουν ένα υψηλότερο ποσοστό απ' ό,τι στις περισσότερες χώρες. Τίθεται, κατά συνέπεια, θέμα εισαγωγής θεσμικών μεταρρυθμίσεων όπως για παράδειγμα η εφαρμογή του θεσμού της μερικής απασχόλησης.

2. Η έναρξη του τρίτου σταδίου της ONE, ανεξάρτητα από τη συμμετοχή της Ελλάδος με το πρώτο κύμα, συνεπάγεται σημαντικές αλλαγές στο χρηματοπιστωτικό πεδίο. Ορισμένα προϊόντα και υπηρεσίες, που αποτελούν σήμερα ένα αξιόλογο ποσοστό της δραστηριότητας των τραπεζών και πηγή σημαντικών εσόδων, θα πάψουν να υφίστανται. Πρόκειται για την αγοραπωλησία νομισμάτων χωρών που μετέχουν στην ONE και των παραγώγων προϊόντων που βασίζονται σε αυτά όπως είναι τα προθεσμιακά συμβόλαια και τα δικαιώματα αγοραπωλησίας (options) συναλλάγματος. Ειδικότερα όμως για την Ελλάδα οι συνέπειες δεν θα είναι τόσο σημαντικές γιατί ο όγκος των αγοραπωλησιών μεταξύ δραχμής και των 11 νομισμάτων των άλλων χωρών της ζώνης του ευρώ είναι μικρός. Όπως, στο βαθμό που η ενιαία νομισματική πολιτική και το Σύμφωνο Σταθερότητας οδηγούν σε έλεγχο του δημοσίου χρέους, τα εθνικά χρεόγραφα θα τείνουν να γίνουν στενά υποκατάστατα και επόμενα θα περιορισθούν τα παράγωγα που βασίζονται σε αυτά. Από την άλλη πλευρά, η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος θα οδηγήσει σε διόγκωση των υπολοίπων τραπεζικών εργασιών με αποτέλεσμα την αύξηση των κερδών των τραπεζών.

3. Η αγορά χονδρικών τραπεζικών εργασιών (wholesale banking activities) έχει ήδη προσλάβει παγκόσμιες διαστάσεις με αποτέλεσμα οι τράπεζες που εξειδικεύονται στην προσφορά αυτών να χάνουν τον εθνικό τους χαρακτήρα και να γίνονται διεθνείς. Για να επωφεληθούν οι ελληνικές τράπεζες πρέπει να γνωρίσουν καλύτερα το νομικό καθεστώς, το φορολογικό σύστημα, τις τοπικές συνθήκες και τις ανάγκες των αγορών των άλλων χωρών. Οσον αφορά τις τραπεζικές εργασίες λιανικής (retail banking) οι επιπτώσεις της υιοθέτησης του ενιαίου νομίσματος θα είναι μάλλον περιορισμένες γιατί οι εγχώριες τράπεζες θα εξακολουθήσουν να πλεονεκτούν αφού διαθέτουν πιο εκτεταμένο, σε σύγκριση με τις ξένες, δίκτυο υποκαταστημάτων, ευκολότερη πρόσβαση στους πελάτες και καλύτερη γνώση των τοπικών συνθηκών. Πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι με την ενσωμάτωση στην ONE και την ένταση του ανταγωνισμού, οι τράπεζες που είναι εγκατεστημένες σε άλλες χώρες της ONE θα έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν υπηρεσίες στην εγχώρια αγορά με την προώθηση σχετικά απλών τυποποιημένων τραπεζικών προϊόντων μέσω των τοπικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ή με πρόσβαση εξ αποστάσεως χωρίς φυσική παρουσία.

4. Από τη σύγκριση των ελληνικών εμπορικών τραπεζών με τις αντίστοιχες τράπεζες των χωρών της Ε.Ε. προκύπτει ότι οι ελληνικές έχουν κατά μέσο όρο χαμηλότερες καταθέσεις, χορηγήσεις και απασχολούμενα κεφάλαια τόσο ανά τράπεζα όσο και ανά υποκατάστημα. Δεν υπάρχει, επόμενα, αμφιβολία ότι το μέσο μέγεθος της ελληνικής τράπεζας είναι μικρότερο του αντίστοιχου ευρωπαϊκού. Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και του ενιαίου ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού χώρου το μέγεθος της τράπεζας, το οποίο εξασφαλίζει οικονομίες κλίμακας, έχει αντίστοιχα μεταβληθεί. Πράγματι, η επιτυχής παρουσία μιας τράπεζας, για παράδειγμα στο χώρο της χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων, προϋποθέτει την ύπαρξη ικανού μεγέθους, τόσο για να ικανοποιεί τη ζήτηση όσο και για να επιτύχει την αναγκαία διασπορά κινδύνων και για να εκμεταλλευθεί τις οικονομίες κλίμακας. Στις τραπεζικές, όμως, εργασίες λιανικής οι οικονομίες κλίμακας δεν φαίνεται ότι είναι ιδιαίτερα εκτεταμένες. Αυτό επιβεβαιώνεται από την αποτελεσματικότητα και την επαρκή ανταγωνιστικότητα ορισμένων μικρών και μεσαίων τραπεζών τόσο στην εγχώρια αγορά όσο και στο εξωτερικό. Κατά συνέπεια, το μέγεθος της τράπεζας δεν αποτελεί κριτήριο επιτυχούς παρουσίας της σε όλα τα τμήματα της αγοράς και οι ελληνικές τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν την πρόκληση της εισαγωγής του ενιαίου νομίσματος εάν προετοιμασθούν κατάλληλα.

5. Το σχετικά υψηλό κόστος διατήρησης δικτύου και η προώθηση συστημάτων υψηλής τεχνολογίας τείνουν να περιορίσουν τη σημασία των τραπεζικών υποκαταστημάτων. Πρόσφατη έρευνα στις ΗΠΑ έδειξε ότι το 50% των συναλλαγών διεκπεραιώνεται εκτός των υποκαταστημάτων με σημαντική εξοικονόμηση κόστους. Οι ελληνικές όμως τράπεζες μέσω των υποκαταστημάτων τους έχουν άμεση πρόσβαση σε χαμηλού κόστους κεφάλαια, ενώ η παρουσία τους στις τοπικές αγορές έχει συμβάλει στη δημιουργία ισχυρών σχέσεων εμπιστοσύνης με την πελατεία τους, πράγμα το οποίο αποτελεί ένα ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα.

6. Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές προς το παρόν περιορίζονται κύρια σε εθνικό επίπεδο. Σε διεθνές επίπεδο συνάπτονται συνήθως στρατηγικές συμμαχίες και συνεργασίες με τοπικές τράπεζες. Συγχωνεύσεις και εξαγορές γίνονται και στην Ελλάδα. Σε κάποιο βαθμό, η υστέρηση που παρατηρήθηκε την περίοδο 1990-1995 της τάσης συγκέντρωσης στην Ελλάδα οφείλεται στο ότι η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος πραγματοποιήθηκε αργότερα σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ε.Ε.

7. Οι ελληνικές τράπεζες πρέπει να κάνουν πιο αποφασιστικά βήματα προόδου για την εισαγωγή νέων μέσων και μεθόδων που θα ενισχύσουν την αποτελεσματικότητά τους. Ο αυξανόμενος ανταγωνισμός, που θα ενταθεί και από την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος, θα οδηγήσει σε πίεσεις για μείωση των περιθωρίων κέρδους. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι τράπεζες θα πρέπει να περιορίσουν τα λειτουργικά τους έξοδα και να αυξήσουν τα λοιπά εκτός τόκων έσοδά τους με προσφορά νέων προϊόντων και υπηρεσιών. Το παραδοσιακό υπόδειγμα τραπεζικής διαμεσολάβησης, που βασίζεται στο συνδυασμό των τεσσάρων βασικών δραστηριοτήτων (άντληση κεφαλαίων, τοποθετήσεις των καταθέσεων σε δάνεια, κλπ, διαχείριση πιστωτικών κινδύνων και μεσολάβηση στις εισπράξεις και πληρωμές) τείνει να περιορισθεί ή να εκλείψει. Υποκαθίσταται από τη διαχείριση των αμοιβαίων κεφαλαίων, των κεφαλαίων ασφαλιστικών ταμείων, προγραμμάτων συνταξιοδότησης. Γενικά δίνεται έμφαση σε τοποθετήσεις στην κεφαλαιαγορά. Σαν αποτέλεσμα ένα διαρκώς αυξανόμενο μέρος των εσόδων των τραπεζών προέρχεται από συναλλαγές επί

χρηματοοικονομικών μέσων και προϊόντων στις αγορές και μικρό μόνο μέρος από παραδοσιακή δανειοδότηση.

8. Αναλυτικότερα, οι ελληνικές τράπεζες αντλούν το 50% περίπου των εσόδων τους από το περιθώριο μεταξύ επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων αν και τα δάνεια προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά αποτελούν ένα σχετικά μικρό ποσοστό του ενεργητικού τους (Ελλάδα 31,5%, Ιταλία 40,2%, Ηνωμένο Βασίλειο 55,3%, Κάτω Χώρες 64%). Το υψηλότερο ποσοστό των εσόδων από τόκους προέρχεται από τα καταναλωτικά δάνεια και από την αγορά αγαθών και υπηρεσιών με δόσεις μέσω πιστωτικών καρτών. Στις δύο αυτές περιπτώσεις η διαφορά των επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων είναι αδικαιολόγητα μεγάλη. Τα έσοδα από προμήθειες αυξήθηκαν με υψηλούς ρυθμούς την περίοδο της απελευθέρωσης του ελληνικού πιστωτικού συστήματος, αλλά κατά τα τελευταία χρόνια χαρακτηρίζονται από σχετική σταθερότητα και αποτελούν περίπου το 25% των συνολικών εσόδων. Η χορήγηση δανείων θα παραμείνει μία από τις κύριες εργασίες των τραπεζών. Όσο όμως ο ανταγωνισμός θα συμπιέζει τα περιθώρια κέρδους, οι τράπεζες είναι αναγκασμένες να εισδύσουν σε ορισμένους άλλους τομείς εργασιών όπως την παροχή χρηματοοικονομικών συμβουλών, τη χρηματοδότηση μεγάλων επιχειρήσεων, τις υπηρεσίες πληρωμών και underwriting. Ειδικότερα, όσον αφορά την προώθηση και εγγύηση της έκδοσης εταιρικών ομολόγων, που είναι ανύπαρκτη στην Ελλάδα αλλά πρόκειται να αναπτυχθεί στο μέλλον, οι τράπεζες δεν θα πρέπει να την αντιμετωπίσουν σαν ανταγωνιστική εργασία που περιορίζει τα έσοδα από τις χορηγήσεις. Πρέπει να παρέμβουν στη διαδικασία της τιτλοποίησης με την παροχή συμβουλών και την αναδοχή της έκδοσης ή να υποστηρίξουν τη νέα αυτή εργασία μέσω έκδοσης εταιρικών ομολόγων των θυγατρικών τους εταιριών. Οι τράπεζες, τέλος, δεν θα πρέπει να παραλείψουν τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών τους, τη διασφάλιση της λειτουργίας αποτελεσματικών συστημάτων διαχείρισης κινδύνων και επαρκών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

9. Το φαινόμενο της χρηματοοικονομικής αποδιαμεσολάβησης (financial disintermediation) που έχει πλήξει την τελευταία εικοσαετία τα τραπεζικά συστήματα της Ευρώπης και των ΗΠΑ έχει αρχίσει να εμφανίζεται και στην Ελλάδα. Η άντληση φθηνών κεφαλαίων μέσω αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου στο Χρηματιστήριο Αξιών και η αναμενόμενη έκδοση εμπορικών χρεογράφων και πιστοποιητικών καταθέσεων πλήττει και το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Οι τάσεις αυτές θα ενισχυθούν και από την προαναφερθείσα τιτλοποίηση ενώ η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος αυξάνει το βάθος των χρηματοπιστωτικών αγορών και προωθεί την ενοποίησή τους στη ζώνη του ευρώ. Με πιο δειλά βήματα προχωρεί η ενοποίηση των ευρωπαϊκών κεφαλαιαγορών. Επιβεβαιώνεται έτσι για μια ακόμα φορά η αναγκαιότητα διείσδυσης των τραπεζών σε νέες εργασίες όπως οι τραπεζοασφάλειες, η διαχείριση χαρτοφυλακίου των εταιριών, η διαχείριση ακινήτων και η επέκταση σε άλλους τομείς μέσω των θυγατρικών τους χρηματοοικονομικών εταιριών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι τομείς της επενδυτικής τραπεζικής, της άμεσης τραπεζικής (direct banking) και η προώθηση προϊόντων λιανικής τραπεζικής (retail banking) μέσω των νέων τεχνολογικών εφαρμογών.

10. Οι νέες τεχνολογίες και τα νέα εξειδικευμένα προϊόντα απαιτούν την επιμόρφωση του προσωπικού και την πρόσληψη στελεχών υψηλής κατάρτισης. Όμως, η ύπαρξη σχετικά υπεράριθμων υπαλλήλων στις ελληνικές τράπεζες αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην προσπάθεια αυτή. Απαιτείται η περικοπή μη αναγκαίων δαπανών και η κατεύθυνση των πόρων που θα απελευθερωθούν στη βελτίωση των δυνατοτήτων του προσωπικού στα πλαίσια πάντα του πελατοκεντρικού μοντέλου ανάπτυξης.

Γ12) Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΝΕ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Στις 9/2/99 η ΕΚΤ έδωσε στη δημοσιότητα τις θέσεις της για τα πιθανά αποτελέσματα της ΟΝΕ στο τραπεζικό σύστημα (Possible effects of EMU on the EU banking systems in the medium to long term). Τα κυριότερα συμπεράσματα είναι: α) η μείωση της υπάρχουσας υπερβολικής δυναμικότητας (overbanking) β) ο περιορισμός των περιθωρίων κέρδους λόγω της έντασης του ανταγωνισμού, γ) η αυξανόμενη διεθνοποίηση και γεωγραφική διαφοροποίηση και δ) η αυξανόμενη συγκεντρωτικότητα μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων. Αναλυτικότερα:

Γ12α) Οι εξελίξεις στα τραπεζικά συστήματα της Ε.Ε.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά των εξελίξεων των τελευταίων ετών στα τραπεζικά συστήματα της Ε.Ε. ήσαν τα εξής:

- μία πτώση των επιτοκίων σαν αποτέλεσμα της ταχείας αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού. Βραχυπρόθεσμα η πτώση αυτή είναι ευνοϊκή για τις τράπεζες διότι αυξάνει τη ζήτηση δανείων και άλλων χρηματοδοτικών υπηρεσιών όπως και τα κέρδη των τραπεζικών ομίλων από τα χαρτοφυλάκια χρεογράφων. Μακροπρόθεσμα και στο μέτρο, που λόγω του εντεινόμενου ανταγωνισμού, μειώνεται η διαφορά των επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων οι εξελίξεις είναι δυσμενείς διότι περιορίζουν τα κέρδη των τραπεζών.
- παρά τις θετικές εξελίξεις στην Ε.Ε., σε παγκόσμια επίπεδο υπήρξε αποσταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των χρηματοοικονομικών αγορών λόγω των κρίσεων, στη Νοτιοανατολική Ασία, στη Ρωσία, στη Βραζιλία και της κατάρρευσης του τραπεζικού συστήματος της Ιαπωνίας. Οι κρίσεις αυτές δεν επηρέασαν την πραγματική οικονομία της Ε.Ε. αλλά οπωσδήποτε δημιούργησαν προβλήματα σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που είχαν ανοικτές θέσεις στις ανωτέρω περιοχές.
- μία αλλαγή στις τοποθετήσεις από την πλευρά του ενεργητικού παρατηρήθηκε στην Ε.Ε. Ενισχύθηκαν οι επενδύσεις σε ιδιωτικά χρηματοδοτικά όργανα και μειώθηκαν σε δημόσια χρεόγραφα λόγω της μείωσης του δημόσιου χρέους που προέκυψε σαν αποτέλεσμα εκπλήρωσης των κριτηρίων σύγκλισης και των όρων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Αυτό συνεπάγεται αύξηση των επενδυτικών κινδύνων.
- μία αύξηση των εξαγορών και συγχωνεύσεων καταγράφηκε στην Ε.Ε. στα πλαίσια μιας γενικότερης τάσης σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η κερδοφορία των τραπεζών από το 1994 και εξής αυξήθηκε. Η μέση απόδοση σε σχέση με το μετοχικό κεφάλαιο (ROE) αυξήθηκε κατά 3% και η μέση απόδοση σε σχέση με τα στοιχεία του ενεργητικού (ROA) αυξήθηκε κατά 0,12%. Τα ποσοστά αυτά που αφορούν την περίοδο 95 - 96 βαίνουν αυξανόμενα και την περίοδο 96 - 99. Παρά την πρόοδο αυτή υπάρχουν περαιτέρω περιθώρια αφού η διαφορά της απόδοσης με τις ΗΠΑ παραμένει υψηλή (8,9% για τη ROA και 14,46% για τη ROE) σύμφωνα με στοιχεία του Ομοσπονδιακού Οργανισμού Ασφάλισης Καταθέσεων των ΗΠΑ (FDIC). Όμως, υπάρχουν σήμερα πιέσεις στην κερδοφορία των τραπεζών της Ε.Ε. διότι το περιθώριο των επιτοκίων καταθέσεων - χορηγήσεων μειώνεται ταχύτερα απ' ό,τι μειώνεται το λειτουργικό κόστος.

Γ12β) Οι τραπεζικές εργασίες

Η πλειοψηφία των τραπεζιτών εκτιμά ότι τα κέρδη τους θα μειωθούν λόγω της εισαγωγής του ευρώ σε μικρό όμως ποσοστό. Περισσότερο απαισιόδοξοι είναι οι εκπρόσωποι των μικρομεσαίων τραπεζών της Ε.Ε. που αναμένουν μία μεγαλύτερη μείωση των καθαρών κερδών.

Η μείωση των εργασιών συναλλάγματος λόγω της αντικατάστασης των εθνικών νομισμάτων από το ευρώ κρίνεται σαν η κύρια αιτία των ανωτέρω προβλέψεων. Για να ισοσταθμίσουν τις απώλειες οι τράπεζες επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους στη διαπραγμάτευση χρεογράφων. Η ΟΝΕ ευνοεί την ανάπτυξη αγορών χρήματος και κεφαλαίου με περισσότερο βάθος και ρευστότητα. Από την άλλη πλευρά, ο ανταγωνισμός και η μείωση του δημοσίου χρέους προξενεί αντίθετα αποτελέσματα. Για το λόγο αυτό οι τράπεζες στρέφονται στα τραπεζικά και ιδιωτικά ομόλογα. Οι τράπεζες μπορούν να ελπίζουν σε αύξηση των χορηγήσεων δανείων λόγω της πτώσης των επιτοκίων και του σταθερού μακροοικονομικού περιβάλλοντος της ΟΝΕ αλλά λαμβάνουν υπόψη την αντίρροπη τάση που δημιουργείται από την προϊούσα τιτλοποίηση (securitisation) και αποδιαμεσολάβηση (disintermediation). Πιο αναλυτικά:

- η αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων οδηγεί σε εξαφάνιση των κερδών από το spread μεταξύ τιμής αγοράς και πώλησης συναλλάγματος και τραπεζογραμματίων και από τις πράξεις hedging που κάλυπταν πριν τους συν/κούς κινδύνους μεταξύ των νομισμάτων της ζώνης. Ο ανταγωνισμός στις αγορές συν/τος (ευρώ - δολάριο, ευρώ - γιεν) θα αυξηθεί με αρνητικές επιπτώσεις στα περιθώρια κέρδους και ιδιαίτερα στις προμήθειες.

- στις αγορές χρήματος της ζώνης του ευρώ θα εξαφανισθούν οι πράξεις arbitrage μεταξύ των εθνικών νομισμάτων ενώ αντίθετα θα αυξηθούν οι πράξεις δανεισμού και τοποθετήσεων λόγω των ευεργετικών επιδράσεων της ΟΝΕ στη ρευστότητα και το βάθος των αγορών. Παράλληλα, υπάρχει κίνδυνος συγκέντρωσης της τραπεζικής δραστηριότητας σε λίγες αγορές στις οποίες θα κυριαρχούν οι μεγάλες τράπεζες.

- η μείωση των εκδόσεων κρατικών ομολόγων λόγω της δημοσιονομικής εξυγίανσης οδηγεί σε αύξηση των εκδόσεων ιδιωτικών χρεογράφων. Ένα ενιαίο νόμισμα προσελκύει νέους επενδυτές και εκδότες στην ευρωπαϊκή αγορά. Οι συνεργασίες μεταξύ των χρηματιστηρίων αξιών καθιστούν πιο αποτελεσματική την αγορά χρεογράφων, μειώνουν το κόστος συναλλαγών και αυξάνουν την αξιοπιστία της διαπραγμάτευσης. Λόγω των συγκεντρωτικών τάσεων, οι επενδυτικές τράπεζες (investment banks) με επαρκή κεφάλαια και δίκτυο πελατών και ικανοποιητική εμπειρία αποτελούν ένα δεινό ανταγωνιστή των παραδοσιακών τραπεζών σε επίπεδο Ε.Ε.

- οι τραπεζικές καταθέσεις μειώνονται σταθερά σε όφελος των τοποθετήσεων σε εμπορικά χρεόγραφα και μετοχές. Η τάση αυτή πλήττει περισσότερο τις μεγάλες και μεσαίες μεγέθους τράπεζες και λιγότερο τις τράπεζες λιανικής τραπεζικής. Η αυξανόμενη προσφυγή στις τραπεζικές πράξεις εξ αποστάσεως και μέσω ηλεκτρονικού χρήματος αυξάνει τον ανταγωνισμό και αμφισβητεί την αναγκαιότητα ύπαρξης υποκαταστημάτων με οριακά κέρδη, άρα πλήττει και τις μικρού μεγέθους τράπεζες.

- το σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον της ΟΝΕ με τα χαμηλά επιτόκια φαίνεται να ευνοεί τη χορήγηση μεγάλων δανείων. Όμως, η προϊούσα τιτλοποίηση και αποδιαμεσολάβηση δρουν σε αντίθετη κατεύθυνση και αυξάνουν τον ανταγωνισμό στον τομέα των πηγών χρηματοδότησης. Αντίθετα, περισσότερο προστατευμένη φαίνεται να είναι η λιανική τραπεζική (retail banking) διότι απαιτεί προσωπικές συμβουλές προς τον πελάτη και καλή γνώση της τοπικής αγοράς.

- αρνητικά θα επηρεασθούν τα έσοδα των τραπεζών από τις μεταφορές κεφαλαίων και από τις υπηρεσίες ανταποκριτριών τραπεζών. Οι μεγάλες επιχειρήσεις συγκεντρώνουν τις δραστηριότητες θησαυροφυλακίου στη ζώνη του ευρώ και μειώνουν τις συναλλαγές τους μέσω ανταποκριτριών τραπεζών. Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις μειώνουν και τον αριθμό των τραπεζικών τους λογαριασμών. Εν τούτοις, νέες ευκαιρίες ανοίγονται για τις τράπεζες που θα θελήσουν να επεκταθούν στις υπηρεσίες διαχείρισης μετρητών (cash management) που αποτελούν ένα νέο και πολλά υποσχόμενο πεδίο τραπεζικής δραστηριότητας.

- οι εργασίες εκτός ισολογισμού θα αυξηθούν και θα υποκαταστήσουν ένα μέρος των απωλειών των παραδοσιακών εργασιών. Ενώ η κάλυψη των κινδύνων σε νομίσματα της ζώνης θα εξαφανισθεί, αναμένεται ότι θα αυξηθεί στον τομέα των παραγώγων που έχουν σχέση με τα δάνεια και τις μετοχές.

Γ12γ) Οι τραπεζικές δομές

Το πλεόνασμα της τραπεζικής δυναμικότητας υπογραμμίζει τον αυξανόμενο ανταγωνισμό στον κλάδο. Το 1985, υπήρχαν 12.256 πιστωτικά ιδρύματα στην Ε.Ε. και το 1997 είχαν μειωθεί σε 9.285 ενώ η συρρίκνωση συνεχίσθηκε και τα τελευταία χρόνια. Το 1985, αναλογούσαν 0,52 καταστήματα ανά 1.000 κατοίκους και το 1997 0,48 με συνεχιζόμενη μείωση μέχρι το τέλος της χιλιετίας. Η μείωση του αριθμού των ΠΙ οφείλεται στο κύμα των εξαγορών και συγχωνεύσεων ενώ η μείωση των καταστημάτων σε πολλούς λόγους, κύρια

α) στην εισαγωγή νέας τεχνολογίας (ATMs, EFTPOS, telephone, home and internet banking), β) στη μεγάλη επέκταση του δικτύου τη δεκαετία του 1980 που μερικές φορές έγινε αλόγιστα και κατέστησε τη λειτουργία τους αντιοικονομική. Μικρή αλλά σταθερή και συνεχιζόμενη μείωση του προσωπικού παρατηρήθηκε στη δεκαετία του 1990. Το 1990 αντιστοιχούσε 9,94 υπάλληλοι ανά 1.000 κατοίκους ενώ το 1997, 9,73 ανά 1.000 κατοίκους. Οι τάσεις αυτές θα συνεχισθούν και τη νέα χιλιετηρίδα (μικρότερος αριθμός ΠΙ και λιγότερος αριθμός εργαζομένων ιδιαίτερα στις χώρες της Ε.Ε. που έχει ολοκληρωθεί η ωρίμανση του τραπεζικού συστήματος).

Γ12δ) Τραπεζικές στρατηγικές

Για να επιβιώσουν στον οξύτατο τραπεζικό και εξωτραπεζικό ανταγωνισμό τα Π.Ι. ακολουθούν τρεις, κύρια, στρατηγικές:

α) η προσφορά καλύτερης ποιότητας υπηρεσιών, η εκπαίδευση του προσωπικού και η εισαγωγή νέων τεχνολογιών. Εν τούτοις, σε σύνθετες εργασίες προτιμάται η πρόσληψη προσωπικού υψηλών προσόντων και πολυετούς εμπειρίας. Οι τράπεζες προβαίνουν σε λελογισμένη χρήση της μεθόδου αυτής διότι αυξάνει τις δαπάνες μισθοδοσίας σε μια περίοδο που επιδιώκεται η μείωση του ευρύτερου λειτουργικού κόστους. Στην κατεύθυνση αυτή περιορίζουν τον αριθμό των εργαζομένων με την εισαγωγή νέας τεχνολογίας και την ανάθεση μέρους των εργασιών σε εξωτερικούς συνεργάτες (outsourcing). Παράλληλα, βελτιώνουν τη διαχείριση των κινδύνων και τις διαδικασίες των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

β) η διεύρυνση της σειράς των προσφερομένων προϊόντων και υπηρεσιών. Παρατηρείται μία στροφή από τις τραπεζικές πράξεις στις υπηρεσίες συμβουλών προς τους πελάτες. Μια αποδυνάμωση του back - office σε όφελος του front - office. Ενισχύεται η φιλοσοφία του πελατοκεντρικού μοντέλου. Ταυτόχρονα, οι τράπεζες προσπαθούν να αυξήσουν τα κέρδη τους με τη γεωγραφική επέκταση, τη διαχείριση ενεργητικού, την εταιρική χρηματοδότηση και τις υπηρεσίες συστημάτων πληρωμών.

γ) οι συγχωνεύσεις, οι εξαγορές, οι στρατηγικές συμμαχίες και οι συμφωνίες συνεργασίας. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται μείωση του κόστους, προσθήκη νέων προϊόντων (π.χ. τραπεζοασφάλειες, Bankassurance), εναλλακτικά κανάλια διανομής και γεωγραφική επέκταση.